

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

Інтерактивний освітній простір ЗВО

МАТЕРІАЛІВ СЕУКРАЇНСЬКОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ВЕБІНАРУ

11 травня 2023 року



Вінниця 2023

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ВТЕІ ДТЕУ
заборонено**

УДК 378:316.77:004

**Інтерактивний освітній простір ЗВО [Електронний ресурс] : матеріали
всеукраїнського науково-практичного вебінару (м. Вінниця, 11 травня 2023 р.).
Вінниця : ВТЕІ ДТЕУ, 2023. 74 с.**

Розглядаються питання розвитку та впровадження інтерактивних форм, методів та засобів навчання у закладах вищої освіти. Висвітлюються аспекти створення та оцінювання ефективності інформаційного електронного середовища навчального закладу. Обґрунтовується впровадження інновацій в навчальний процес вищої школи. Приділено увагу різноманітним інструментам онлайн навчання в умовах пандемії. Піднімаються питання академічної доброчесності як обов'язкової передумови якісної освіти.

Розраховано на науково-педагогічних працівників, аспірантів та здобувачів вищої освіти економічних, педагогічних та технічних закладів вищої освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Редакційна колегія: Сікорська Л., канд. пед. наук, доцент; Гусак Л., канд. пед. наук, доцент; Махначова Н., канд. екон. наук, доцент; Ніколіна І., канд. наук з держ. управління, доцент; Кузьміна О., канд. техн. наук, доцент.

**© Вінницький торговельно-
економічний інститут ДТЕУ, 2023
© Автори тез доповідей**

ЗМІСТ

Секція №1

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Добровольський О.І., аспірант

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Деякі аспекти застосування імерсивних технологій при підготовці майбутніх маркетологів..... 8

Іванченко Г.В., канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Методика навчання за циклом Колба як ефективний інструмент навчання студентів 10

Лозовський О.М., канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Інтерактивні технології навчання в освітньому процесі 12

Яремко С.А., канд. техн. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Удосконалення освітнього процесу ЗВО на основі сучасних інтерактивних технологій..... 16

Секція №2

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ

Гулівата І.О., канд. пед. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Побудова безбар'єрного освітнього простору: проблема та перспективи..... 19

Гусак Л.П., канд. пед. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Розв'язування задач з електротехніки за допомогою математичного пакету

MATLAB 22

Добровольська Н.В., канд. пед. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Інформаційні технології при викладанні курсу «Моделювання бізнес-

процесів» 25

Заюков І.В., д-р екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Реалізація STEM-освіти в навчальному процесі..... 28

Ковтун Е.О., канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Розвиток освітнього простору в Україні.....30

Кузьміна О.М., канд. техн. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Єдине інформаційно-освітнє середовище ЗВО – необхідний компонент якісної

підготовки фахівців.....33

Корж Н.В., д-р екон. наук, професор

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Технології розвитку SOFT SKILLS у майбутніх менеджерів на етапі навчання

й громадської роботи в університеті35

Косовець О.М., канд. пед. наук

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Ігрофікація у навчанні здобувачів вищої освіти.....38

Махначова Н.М., канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Особливості застосування таксономії Блума при формуванні програмних результатів

навчання здобувачів вищої освіти41

Мерінова С.В., канд. екон. наук, доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i> Переваги поєднання в освітньому процесі онлайн модулів з перевернутим навчанням.....	43
Ніколіна І.І., канд. наук з держ. управління, доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i> Очеретяний В.В., канд. іст. наук, доцент Правовий механізм розбудови освітньої безбар'єрності та умови інклюзивного навчання в ЗВО.....	45
Семенюк І.Ю., канд. екон. наук, доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i> Використання ІІІ в освітньому процесі: перспективи та ризики	50

Секція №3

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Горшков М.А., старший викладач

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Зарубіжний досвід моніторингу знань здобувачів вищої освіти 52

Радзіховська Л.М., канд. пед. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Компетентісний підхід: методи реалізації 55

Романюк В.В., д-р техн. наук, професор

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Удосконалення результатів об'єктивного оцінювання знань студентів у вищій школі України 57

Рум'янцева К.Є., канд. пед. наук, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету, м.Вінниця

Шляхи вдосконалення самостійної роботи студентів в процесі вивчення математики в економічних ЗВО..... 59

Секція №4

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Бабчинська О.І., д-р екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Академічна доброчесність як необхідна складова наукової діяльності та
освітнього процесу 63

Бондар В.О., асистент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Академічна доброчесність – ключ до успіху в академічній сфері..... 66

Бондарчук Л.В., канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Сучасні принципи освітньої діяльності на засадах економічної доброчесності 69

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Добровольський О.І.

аспірант

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

Визначено, що для маркетолога найважливішими soft skills є критичне мислення, здатність приймати рішення, креативність, комунікабельність і кооперація (вміння працювати в команді). Саме вони дозволяють вирішувати складні професійні завдання. І саме ці професійні якості потрібно формувати у при підготовці майбутніх маркетологів у закладах вищої освіти.

В умовах швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) змінюються шляхи викладання у вищій школі. Актуальності набуває так звана «імерсивна технологія».

Імерсивні технології, такі як віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR), на нашу думку, є корисними інструментами для підготовки майбутніх маркетологів. Ось деякі педагогічні аспекти їх застосування:

1. Забезпечення більш ефективного сприйняття інформації. Адже, візуальне та динамічне навчання є більш ефективними для більшості здобувачів вищої освіти, оскільки це дозволяє їм краще засвоювати матеріал. Використання VR та AR дозволяє створювати інтерактивні сценарії, що відображають практичні ситуації з маркетингу.

2. Підвищення зацікавленості у процесі навчання. Студенти залучені до взаємодії з інформацією, яку вони отримують, і, отримуючи приємні враження, як правило, краще і якісніше запам'ятовують.

3. Набуття практичних навичок. Використання VR та AR дозволяє здобувачам вищої освіти вирішувати ситуаційні завдання практичного характеру, що дозволяє їм збільшити рівень своєї підготовки до роботи у цій галузі.

4. Збільшення гнучкості у процесі навчання. Адже навчатися можна з будь-якого місця, де є доступ до комп'юра та інтернету. Це дозволяє зменшити обмеження в часі та місці [1].

Імерсивні технології посідають особливе місце в інформаційно-комунікаційних технологіях, оскільки:

1) передбачають віртуальну інформаційну взаємодію – повну або часткову, у зв'язку з чим і формується віртуальна, доповнена чи змішана реальність людських або машинних комунікацій у навчальному процесі;

2) надають необмежений обсяг інформаційного продукту; при цьому інформація перебуває в постійному розвитку, оновлюється й динамічно трансформується;

3) є можливість поєднання інформаційно-комунікаційних технологій – з іншими інноваційними формами й методами навчання у вищій школі [2].

Слід зазначити, що вища економічна освіта перебуває фактично на першому етапі розробки й упровадження імерсивних методів підготовки фахівців. Імерсія трактується як тривале занурення студентів в професійне середовище із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування відповідних професійних компетенцій.

Одним із прикладів використання імерсивних технологій при підготовці маркетологів є використання віртуальної реальності для навчання маркетинговим стратегіям та продажу. Так, студенти можуть отримати імітацію відвідування торгового центру або ресторану, де можуть спостерігати, як працюють маркетингові стратегії та взаємодіяти з клієнтами. Також можна створювати віртуальні інтерактивні магазини, де студенти можуть вільно переміщатися та взаємодіяти з продуктами та послугами, що дозволяє їм навчитися ефективно презентувати свої товари та послуги.

Крім того, інші імерсивні технології, такі як доповнена реальність, можуть використовуватися для створення віртуальних презентацій, які можуть бути використані для продажу продуктів та послуг.

На нашу думку, найбільш помітними перевагами імерсивних технологій у професійній підготовці майбутніх маркетологів є наочність, зосередженість,

залученість і результативність.

Інтегрування імерсивних технологій в економічну освіту, на нашу думку, є корисним інструментом для студентів, які навчаються маркетингу, оскільки вони можуть збільшити рівень залучення та зацікавленості студентів, зробити навчання більш ефективним та практичним.

Список використаних джерел:

1. Dobrovolska Nataliia, Dobrovolskyi Oleksandr Teoretical basics of the immersive technologies use in the process of future marketers professional training, Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. Volume 10, No. 2. 2022. P. 2-6.
2. Трач Ю. VR-технології як метод і засіб навчання. Освітологічний дискурс. 2017. № 3-4 (18-19). С. 309-322.

Іванченко Г.В.

канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЗА ЦИКЛОМ КОЛБА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Цикл Колба є одним з базових елементів моделі досвідчено-орієнтованого навчання, що розробив Девід Колб, американський теоретик навчання дорослих. Д. Колб описав трансформацію досвіду при навчанні через цикл із проб і помилок і виділив у цьому процесі чотири етапи: конкретний досвід; рефлексивне спостереження; абстрактна концептуалізація; активне експериментування. При цьому ефективне навчання, на думку автора концепції, відбувається, коли студент проходить через всі етапи циклу.

Цикл Колба може застосовуватися для проведення офлайн і онлайн занять та тренінгів. Дана модель широко поширена в університетах, у корпоративному професійному навчанні та розвитку. Методисти і педагогічні дизайнери застосовують цикл Колба як фреймворк для вибудовування програм навчання дорослих. Тобто, проектувальники навчання бачать своє завдання у тому, щоб створити студенту умови для трансформації його особистого досвіду за етапами циклу Колба, оскільки це сприяє ефективному засвоєнню нових знань [1].

Відповідно до моделі Колба, студент формує власне знання, чергуючи кроки здобуття досвіду та трансформації цього досвіду. Під набуттям досвіду Колб мав на увазі певне інформацію, яку сприймає студент, а під трансформацією – те, як саме студент засвоює, інтерпретує та використовує цю інформацію [3].

Циклі Колба передбачає чотири етапи (рис.1). На етапі «Конкретний досвід» викладач виявляє особисту участь студента у повсякденних ситуаціях. У конкретних ситуаціях студент схильний більше покладатися на почуття, відкритість та здатність до змін, ніж на систематичний підхід до ситуацій і проблем [2].



Рисунок 1 – Модель циклу Колба

В ході етапу «Рефлексивне спостереження» студенти розуміють ситуації з різних точок зору, які залежать від об'єктивності, терпіння та обережного судження. В ході даного етапу студенти формують думку на основі власних почуттів і роздумів [2].

На етапі «Абстрактна концептуалізація» студенти використовують ідеї, логічні підходи та теорії, а не міжособистісні питання чи почуття, щоб зрозуміти ситуації чи проблеми. У більшості випадків вони залежать від систематичного планування та створення ідей, теорій для вирішення практичних питань, проблем [2].

Протягом активного етапу «Активне експериментування» студенти демонструють досвід навчання, експериментуючи з різними ситуаціями. На етапі активного експериментування студенти використовують практичний підхід, а не просто спостерігають за ситуацією [2].

Ефективне навчання відбувається, коли окремий студент проходить через кожен етап циклу: проходження конкретного досвіду з подальшим спостереженням і рефлексією цього досвіду, що призводить до формування абстрактного поняття (логічний аналіз) і узагальнень (висновків), які потім використовуються для перевірки гіпотез у майбутніх ситуаціях, що веде до нового досвіду. На відміну від інших підходів, цей педагогічний прийом можна використовувати для створення автентичних проблемних завдань.

Отже, структура заняття побудованого за циклами Д. Колба сприяє індивідуальному підходу до навчання студентів, враховує їх індивідуальні особливості. Студенти отримують безпосередній досвід, здійснюють спостереження, у ході якого обмірковують інформацію, яку дізналися, осмислюють нові знання, теоретично узагальнюють матеріал, експериментально перевіряють нові знання і самостійно застосують їх на практиці.

Список використаних джерел:

1. Абрамова О.В., Онуфрак О.В. Проектування освітнього процесу технологічної підготовки старшокласників засобами індивідуалізації. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Випуск 183. С. 50-54.
2. Kolb's Learning Cycle. Structural Learning. *Advancing Metacognitive Classroom Practice*. URL: <https://www.structural-learning.com/post/kolbs-learning-cycle> (date of access: 05.05.2023).
3. La théorie de David Kolb sur les styles d'apprentissage. Sainte Anastasie. URL: <https://ua.sainte-anastasie.org/articles/psicologia/la-teora-de-los-estilos-de-aprendizaje-de-david-kolb.html> (date of access: 05.05.2023).

Лозовський О.М.

канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Швидкі зміни в економічній, політичній, соціальній сферах в Україні на

рубежі ХХІ століття спричинили виникнення цілої низки проблем, пов'язаних з підготовкою фахівців, здатних вирішувати складні завдання в умовах ринкової економіки. Важливою складовою адаптації до існуючих викликів є заміна парадигми вищої освіти, а саме, пошуку найбільш ефективних форм та технологій навчання, пристосованих до змін, що висуваються суспільством.

Сучасні вимоги, визначені в освітніх стандартах, спонукають викладачів не тільки надавати слухачам навчальну інформацію, а й навчити способам її практичного застосування. Щоб обрати розумну стратегію власного життя, побудувати власний бізнес, знайти ринкову нішу, важливо мати високий інтелектуальний, творчий потенціал, значний рівень професіоналізму, вмінь, знань і навичок. Тому одне із найважливіших завдань вищої школи є особистісний і професійний розвиток студентів. Реалізувати зазначені завдання покликана інтерактивна модель навчання [1].

Значний внесок в дослідження проблеми використання інтерактивних методів та засобів навчання в освітньому процесі зробили такі відомі фахівці, як: О. Ковальова, Н. Сафаргаліна-Корнілова, К. Баханов, Г. Волошина, Н. Герасимчук, О. Кочубей, Н. Коломієць, О. Комар, О. Гур'янова, О. Пометун, Л. Пороженко, Е. Полат, О. Мокрогуз, В. Монахова, В. Беспалко. Інтерактивність у навчанні вони пояснюють як здатність до взаємодії, перебування в режимі бесіди, діалогу, дії та доводять, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість студента, а й на його почуття. Розробку елементів інтерактивного навчання можна знайти також в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70-80-х рр. В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкова, Ш. Амонашвілі та ін.

Використання інтерактивних технологій навчання сьогодні є актуальним в роботі викладача в аудиторії, тренера в групі та педагога в будь-якому закладі освіти. Вони, на відміну від традиційних, базуються на активній взаємодії учасників навчального процесу, при цьому основна увага приділяється взаємодії слухачів між собою. Такий підхід дозволяє активізувати навчальний процес, зробити його більш цікавим та менш втомлюваним для учасників. Головна мета - викликати інтерес до навчальної теми, перетворити аудиторію пасивних

спостерігачів на активних учасників процесу. Якщо викладач у своїй роботі використовуватиме активні форми та методи навчання, то це питання буде вирішуватись саме собою [2].

Як свідчить практика існують різні методи навчання, що використовуються в навчальному процесі і всім їм притаманні певні переваги і недоліки. Одні акцентують головну увагу на взаємодії викладача зі студентами, це саме: слухання, усне та письмове опитування, тестування, виконання самостійних, контрольних робіт. Другі, надають викладачу і студенту можливість не тільки взаємодіяти між собою, але й виступати активними учасниками спілкування, а відтак – учбового процесу. Засновуючись на демократичному стилі спілкування даний метод створює додаткові можливості для аудиторії. Третім виступає інтерактивний підхід, у навчанні він вважається найбільш ефективним. Саме він, ставить того, хто шукає знань, в активну позицію їхнього самостійного опанування.

Інтерактивний - означає сприяти, взаємодіяти чи знаходитись в режимі спілкування. Інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і слухача. Він виключає домінування одного з учасників навчального процесу. За його допомогою студенти: розвивають комунікативні умінні і навички; емоційно контактують між собою і тренером шукаючи відповідь на поставлені проблемні питання; навчаються працювати у єдиній команді, прислуховуючись до думки свого партнера.

Даний метод знижує нервову напругу, дає можливість змінювати форми діяльності учасників, переключає увагу на вузлові питання теми. Таким чином, він захоплює слухачів, пробуджує в них інтерес та мотивацію, навчає самостійному мисленню та діям. Діалогове навчання, яке виступає основою даного методу заперечує домінування як одного виступаючого, так і однієї думки над іншою [3].

Після атаки невідомого раніше віруса Covid-19 було прийнято рішення перейти на дистанційну форму навчання, яка і стала рівноправною складовою освітнього процесу. В результаті інтерактивні технології навчання отримали потужний поштовх для подальшого розвитку.

Сьогодні нам відомі такі програми та платформи, які дозволяють вирішити проблему фізичної присутності викладача та студента в одній аудиторії та

полегшують доступ здобувачів вищої освіти до навчальних матеріалів, як: Moodle, Google Classroom, Zoom, Skype та ін. Аналогічно, всі бізнеси, підприємства, організації мають можливість проводити зустрічі, наради чи конференції, сидячи вдома перед ноутбуком.

Дані сервіси здатні не тільки забезпечити учбовий процес, а можуть бути використані з метою підвищення кваліфікації, організації та проведення бізнес-тренінгів (Moodle); для завантаження робіт, їх редагування, оцінювання тестових та контрольних завдань (Google Classroom); проведення відео конференцій (Zoom); організації і проведення лекційних занять в дистанційному форматі (Skype) і т.і.

Не можна не згадати і про недоліки інтерактивного навчання. Важливо пам'ятати, що та чи інша технологія може і погіршити стан здобувача освіти та не завжди є добром для майбутніх фахівців. До недоліків інтерактивних технологій навчання варто відносити: відсутність соціалізації, живого спілкування; необхідність постійно бути перед монітором, що негативно впливає на зір та тіло людини; мінімальну практику; недостатній безпосередній контакт між викладачем і студентом [4].

Отже, інтерактивні технології навчання впливають на характер навчально-пізнавальної діяльності студентів їхню активність у процесі пізнання. Спільна діяльність при використанні даних технологій відкриває можливості кожному з учасників вносити свій особистий індивідуальний внесок. Системне застосування таких технологій в навчально-виховному процесі сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. <https://lib.iitta.gov.ua/713171/1/%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%9C.389-399.pdf>
2. Гевко І.В. Використання інтерактивних технологій в освіті. *Наукові записки*. Збірник наукових праць Українського державного університету ім. М. Драгоманова. 2018. Вип. 139. С. 53-60. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24374>.
3. Гур'янова О. Застосування інтерактивних технологій навчання при викладанні харчових технологій для студентів напрямку «професійна освіта». *Наукові записки*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2015. Вип. 8. Ч. IV. С. 32-39.
4. Беленька Г.В. Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного

мислення студентів. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Харків. КЦ ФОП Іванової М.А., 2020. Т.IV. Вип. 16. С. 33-46. URL https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32666/1/H_Bielienka_IMNuaZRKMS_2020.pdf.

Яремко С.А.

канд. техн. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗВО НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На сьогоднішній день впровадження цифрових технологій та інформаційних систем стає необхідною умовою досягнення ефективності в усіх напрямках суспільної діяльності, в тому числі і в сфері освіти. Разом з тим, слід відзначити, що незважаючи на значний розвиток інформаційних технологій, робота викладача на сьогоднішній день не позбулася довготривалих та рутинних завдань по заповненню великої кількості різноманітних журналів ведення обліку, успішності та навантаження [1, 2].

Проблемним є те, що викладач замість розробки лекцій і практичних занять витрачає багато часу на заповнення великої кількості документів, журналів, планів, що є нераціональним використанням його робочого часу.

Зважаючи на зазначене вище, актуальним є завдання розробки та реалізації автоматизованої системи для формування індивідуального плану, журналів обліку навчального навантаження та успішності студентів на основі електронного особистого кабінету викладача, що дозволить позбутися неефективного та трудомісткого паперового документообігу та оптимізувати роботу викладачів, працівників деканату та інших структурних підрозділів, які пов'язані з формуванням, обліком та контролем цих процесів. Зокрема, дозволить шляхом створення особистого електронного кабінету викладача забезпечити формування індивідуального плану, створення та заповнення електронних журналів академічних груп; облік успішності студентів; заповнення звітних форм щодо виконання навантаження викладачами та ін.

Розробка та впровадження інтегрованої системи на основі засобів

проектування інформаційних баз, електронного документообігу та інструментального програмування дозволить:

- оптимізувати роботу викладачів, працівників деканату та інших структурних підрозділів ЗВО щодо формування та заповнення індивідуальних планів; журналів обліку успішності; створення звітних форм тощо;
- позбутися неефективного та трудомісткого паперового документообігу;
- зробити відкритими та доступними для студентів результати оцінювання їх знань;
- підвищити рівень прозорості навчального процесу та якість надання освітніх послуг.

На першому етапі потрібно здійснити розробку концепції електронного особистого кабінету викладача та автоматизованої системи, що її реалізує. Сучасне розуміння інформаційної системи передбачає в якості використання технічних засобів обробки інформації настільні та портативні ПК, ноутбуки, смартфони тощо. У великих організаціях поряд з цими апаратними засобами та серверами локальної мережі до інформаційної системи можуть також входити мейнфрейми та інше мережеве обладнання. При цьому технологія обробки інформації в системі повинна бути доступною для розуміння спеціалістами некомп'ютерної галузі і може бути успішно використана ними для контролю процесів своєї професійної діяльності і управління ними [3, 4].

Інтегрована система для формування індивідуального плану, журналів обліку навчального навантаження та успішності студентів являє собою удосконалене автоматизоване робоче місце у вигляді електронного персонального кабінету з можливістю віддаленого доступу до електронних журналів груп студентів, індивідуального плану та репозиторію, електронного діловодства та дистанційної системи управління навчанням тощо.

На другому етапі, після розробки концепції особистого електронного кабінету викладача, потрібно здійснити проектування інформаційної бази ЗВО, що охоплює уже існуючі інформаційні бази деканатів та буде доповнена інформаційними базами навчального відділу, відділу кадрів, навчально-методичного відділу, наукового відділу, бібліотеки та інших структурних підрозділів, що дозволить

викладачам здійснювати доступ до інформації про розклади занять, списків груп студентів, методичне забезпечення, джерела у депозитарії бібліотеки та здійснювати: ефективну підготовку до занять; проводити електронне заповнення журналів оцінювання успішності студентів та здійснювати контроль за правильністю заповнення та ведення електронних документів.

На третьому етапі буде здійснено розробку методичного забезпечення, інструктивних матеріалів та проведення навчання працівників відділу технічних засобів, деканатів та навчального відділу щодо використання в навчальному процесі автоматизованої системи.

Таким чином, провадження інтегрованої системи для формування індивідуального плану, журналів обліку навчального навантаження та успішності студентів на основі особистого електронного кабінету викладача може слугувати яскравим прикладом того, як цифрові технології можуть виступати в якості ефективного інструмента автоматизації навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Кузьма К.Т. Аналіз автоматизованих систем управління вищим закладом освіти. Актуальні проблеми автоматизації та інформаційних технологій. 2018. №12. С. 134-144.
2. Несходовський І.С. Вплив інформаційних технологій на освіту, науку та облік. Наукове забезпечення економічного аналізу, контролю і аудиту : спеціальний випуск / уклад. Є. В. Мних. Київ: КНТЕУ, 2011. С. 196-203.
3. Паніна Т. С., Вавілова Л. Н. Сучасні способи активізації навчання. Видавництво "Академія". Харків, 2019. С. 176.
4. Яремко С.А. Розробка апаратно-програмного комплексу для автоматизації діяльності закладу вищої освіти. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України*: зб. наук. пр. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 03 червня 2020 р.). Вінниця, 2020. Ч. 2. С. 295-302.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ

Гулівата І.О.

канд. пед. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

ПОБУДОВА БЕЗБАР'ЄРНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Разом з тим перед багатьма громадянами України стоїть ряд бар'єрів у реалізації своїх прав, отриманні доступу до публічних послуг та повноцінної участі у культурному, політичному та суспільному житті. Ці бар'єри наявні у різних сферах - від доступності до громадських та житлових будівель до працевлаштування чи культурного життя.

Відсутність безбар'єрного середовища не лише створює проблеми для мільйонів громадян, але і призводить до загального погіршення добробуту кожної людини. Проблеми наявні у загальному доступі до інфраструктури (як фізичної, так і цифрової), а також у всіх сферах життя людини, зокрема ускладнений доступ до громадського транспорту та об'єктів фізичного оточення, відсутність адаптації інформації, сайтів та додатків для всіх громадян, суспільне несприйняття, бар'єри у доступі до освіти, роботи.

Реалізація державної політики для усунення цих бар'єрів втілена у Національній стратегії зі створення безбар'єрного середовища в Україні на період до 2030 року [1], яка ініційована першою леді Оленою Зеленською. Безбар'єрність сьогодні стала наскрізною темою роботи уряду України. На засіданні Ради безбар'єрності представлено пріоритетні проекти міністерств у цьому напрямі на 2023–2024 роки. Безбар'єрність в умовах повномасштабної війни та в період відбудови не може бути формальністю. Доступність усього: будівель, освіти, роботи, інформації, можливостей жити повноцінно, повинна бути пріоритетом будь-яких рішень і змін мають втілюватися для людей [2].

Безбар'єрність стає новою нормою для створення суспільства без обмежень, в якому гарантуються рівні права та можливості для всіх у пересуванні, зайнятості, здобутті освіти, самореалізації, спілкуванні, дозвіллі, розвитку, отриманні публічної інформації та послуг. Прийняття Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року об'єднало представників органів влади, експертного середовища та громадянського суспільства навколо створення середовища без бар'єрів всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності за напрямками: фізична, інформаційна, цифрова, соціально-громадянська, освітня, економічна безбар'єрність [3].

Сфера освіти нині стикається з великою кількістю викликів, що ускладнюють якісне, повноцінне навчання: понад 500 тис. учнів здобувають освіту за кордоном, більш як 40 тис. навчаються в інклюзивних класах, понад 300 тис. потребують підвезення до місця навчання, 73% здобувають освіту у дистанційній та змішаній формі. Крім того, безбар'єрний та доступний освітній простір, де кожен може отримати освіту незалежно від місця проживання або фізичних особливостей – такий же важливий аспект євроінтеграції, як економіка, дотримання законів чи демократія [4].

Освітня безбар'єрність, відповідно до Національної стратегії зі створення безбар'єрного середовища, передбачає створення рівних можливостей та вільний доступ до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей.

Ключові проблеми у розбудові безбар'єрного освітнього простору полягають у наступному [1]:

1) Станом на сьогодні громадяни України не використовують всі можливі освітні інструменти для професійного, культурного та суспільного розвитку дітей, молоді та дорослих: низький рівень системності та матеріальної забезпеченості андрагогіки, зокрема діяльності університетів третього віку; фінансова недоступність післядипломної та неформальної освіти; недостатній рівень визнання та популяризації неформальної освіти громадського сектору як самостійного освітнього інструменту; недостатній рівень інтеграції освіти на підприємствах та в організаціях в освітнє середовище; відсутність системного

моніторингу кращих освітніх практик та розроблення програм з їх інтеграції в освітню систему України; недостатній рівень впровадження дистанційних форм освіти для різних категорій громадян.

2) Потреби учасників освітнього процесу з особливими освітніми потребами недостатньо задоволені: недостатній рівень підготовки педагогічних працівників та психологічних служб закладів освіти для роботи з особами з особливими освітніми потребами, зокрема щодо володіння засобами альтернативної комунікації; недостатня забезпеченість інклюзивно-ресурсних центрів досвідченими фахівцями; застарілі методики і підходи до роботи не відповідають сучасним викликам; упередженість у ставленні до безбар'єрності, інклюзії та низький рівень поширення культури прийняття серед учасників освітнього процесу; організація освітнього процесу не завжди враховує особливості роботи з особами з особливими освітніми потребами; потребують удосконалення умови здачі зовнішнього незалежного оцінювання, вступних та екзаменаційних іспитів до закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти із можливістю використання для осіб з особливими освітніми потребами асистивних технологій; низький рівень інформаційної доступності навчальних та інформаційних матеріалів; недостатнє матеріально-технічне забезпечення закладів освіти необхідними асистивними технологіями для надання якісних та доступних послуг; низький рівень навичок користування асистивними технологіями; низький рівень фінансової та цифрової грамотності, громадської та сексуальної освіти.

3) Освітнє середовище не сприяє розвитку інклюзії, а навпаки, часто створює бар'єри для учасників освітнього процесу: незадовільна інфраструктура більшості закладів освіти та обслуговуючих елементів (центри дозвілля, ігрові майданчики, гуртожитки, бібліотеки, архіви та актові зали); недоступне позанавчальне дозвілля та додаткова освіта.

Державна політика побудови безбар'єрності також враховує досвід ЄС. Дослідження [5] щодо створення безбар'єрного освітнього середовища в країнах ЄС для осіб, які отримали тимчасовий прихисток, свідчать про те, що 35% людей віком 18 до 30 років стикаються з освітніми бар'єрами. Крім того, мають інформаційний, мовний, фінансовий, медичний, психологічний бар'єри. Опитані

вказали, що потребують конкретних рекомендацій щодо подолання бар'єрів (67%) і хочуть більш детально вивчати досвід ЄС у створенні безбар'єрного освітнього середовища.

Отже, безбар'єрний доступ до освітнього середовища є важливим складником загального підходу до розвитку та імплементації державної політики щодо забезпечення безперешкодного доступу населення до різних сфер життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Законодавча база Верховної Ради України. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.

2. Президент України. Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. URL : <http://surl.li/gbvta>.

3. Правда Тут. News. URL : <http://surl.li/gyyff>.

4. Волинська Обласна Державна Адміністрація. Безбар'єрний та доступний освітній простір для дітей та дорослих - рівні можливості для всіх. URL : <http://surl.li/gyyfk>.

5. «Університетське слово». Справжня студентська газета Бердянського державного педагогічного університету. Безбар'єрний освітній простір. URL: <https://us.bdpu.org.ua/bezbar-iernyy-osvitniy-prostir.html>.

Гусак Л.П.

канд. пед. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ З ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНОГО ПАКЕТУ MATLAB

З початком розвитку комп'ютерних технологій для технічних розрахунків, обчислювальних операцій та розробки алгоритмів створювалися різні програмні середовища з математичними пакетами. Одним з таких є пакет прикладних програм MATLAB, у якому користувач отримує можливість використовувати різні вбудовані математичні функції лінійної алгебри, швидке перетворення Фур'є, також може аналізувати дані. Унікальність даного середовища полягає в тому, що користувач не обмежується цими можливостями, також йому доступні засоби для реалізації обчислювальних алгоритмів, засоби для конструювання графічного інтерфейсу користувача для вирішення специфічних завдань та функції для візуалізації математичних та експериментальних даних.

У цьому пакеті прикладних програм використовується однойменна мова програмування, яка сприяє скороченню часу, який витрачається користувачем для розв'язування задач, та спрощенню розробок алгоритмів.

Розглянемо принцип роботи MATLAB на прикладі розрахунку кола постійного струму за рівняннями, що описують його за законами Кірхгофа.

Розглянемо розгалужене коло постійного струму.

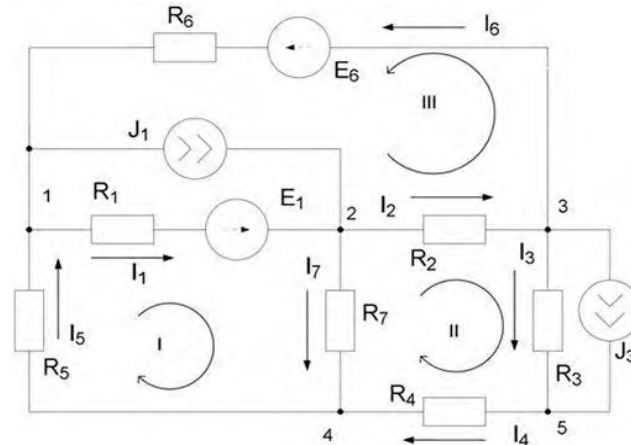


Рисунок 1 – Розгалужене коло постійного струму

Це коло містить 5 вузлів, 9 гілок, з них 2 гілки з ідеальними джерелами струму. Значить, для опису кола необхідно скласти 4 рівняння за I законом Кірхгофа і 3 рівняння за II законом Кірхгофа. Складемо рівняння за I законом Кірхгофа для 1, 2, 3 та 5 вузлів та для 3-х контурів, вказаних на рисунку. Рівняння матимуть вигляд:

$$\left\{ \begin{array}{l} -I_1 - J_1 + I_5 + I_6 = 0, \\ -I_2 - I_7 + I_1 + J_1 = 0, \\ -I_3 - J_3 - I_6 + I_2 = 0, \\ -I_4 + J_3 + I_3 = 0, \\ R_1 I_1 + R_5 I_5 + R_7 I_7 = E_1, \\ R_2 I_2 + R_3 I_3 + R_4 I_4 - R_7 I_7 = 0, \\ R_1 I_1 + R_2 I_2 + R_6 I_6 = E_1 + E_6. \end{array} \right.$$

Задамо числові значення параметрів кола.

```
>> R1=310;R2=150;R3=540;R4=420;R5=880;R6=240;R7=450;E1=400;E6=500;J1=6;J3=2
J3 =
    2
>> A=[-1 0 0 0 1 1 0;1 -1 0 0 0 0 -1;0 1 -1 0 0 -1 0;0 0 1 -1 0 0 0;R1 0 0 0 R5 0 R7;0 R2 R3 R4 0 0 -R7;R1 R2 0 0 0 R6 0]
```

Рисунок 2 – Числові значення параметрів кола в MATLAB

Запишемо матриці A і B з отриманих даних.

Рисунок 3 – Матриці A і B

```

Command Window
>> R1=310;R2=150;R3=540;R4=420;R5=880;R6=240;R7=450;E1=400;E6=500;J1=6;J3=2

J3 =

     2

>> A=[-1 0 0 0 1 1 0;1 -1 0 0 0 -1;0 1 -1 0 0 -1 0;0 0 1 -1 0 0 0;R1 0 0 0 R5 0 R7;0 R2 R3 R4 0 0 -R7;R1 R2 0 0 0 R6 0]

A =

    -1     0     0     0     1     1     0
     1    -1     0     0     0     0    -1
     0     1    -1     0     0    -1     0
     0     0     1    -1     0     0     0
    310     0     0     0    880     0    450
     0    150    540    420     0     0   -450
    310    150     0     0     0    240     0

>> B=[J1;-J1;J3;-J3;E1;0;E1+E6]

B =

     6
    -6
     2
    -2
   400
     0
   900
  
```

Процедура обчислення невідомих струмів та розміщення їх у матриці-стовпці X зводиться до множення оберненої матриці A^{-1} на матрицю B .

```

Command Window

     0    150    540    420     0     0   -450
    310    150     0     0     0    240     0

>> B=[J1;-J1;J3;-J3;E1;0;E1+E6]

B =

     6
    -6
     2
    -2
   400
     0
   900

>> A^(-1)

ans =

   -0.3212    0.1718   -0.0162   -0.0071    0.0004   -0.0000    0.0013
    0.1175   -0.2712    0.4504    0.1970   -0.0001    0.0005    0.0014
   -0.2240   -0.2187   -0.2891    0.3110    0.0003    0.0007   -0.0003
   -0.2240   -0.2187   -0.2891   -0.6890    0.0003    0.0007   -0.0003
    0.3374    0.2243    0.2443    0.1069    0.0008    0.0003   -0.0004
    0.3414   -0.0525   -0.2605   -0.1140   -0.0004   -0.0003    0.0017
   -0.4386   -0.5570   -0.4666   -0.2041    0.0005   -0.0005   -0.0001

>> x=A^(-1)*B

x =

   -1.6867
    4.0336
   -1.3741
    0.6259
    0.9057
    3.4077
    0.2798
  
```

Рисунок 3 – Результат розв'язання системи

Метод розв'язування цієї задачі на розрахунок кола постійного струму є прикладом, який можна застосовувати під час розв'язання подібних електротехнічних задач.

Список використаних джерел:

1. Співак В.М., Гуржій А.М., Нельга А.Т., Ітякін О.С. Загальна електротехніка і основи електроніки : навч. посіб. Київ: КПІ, 2020. 266 с.
2. Толочко О.І. Математичні методи в електромеханіці [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студентів спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка». Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 212 с.

Добровольська Н.В.

канд. пед. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ»

Для викладання курсу «Моделювання бізнес-процесів» можна використовувати різноманітні програмні продукти та інформаційні технології, які допоможуть студентам ознайомитися з концепціями та практичним застосуванням моделювання бізнес-процесів. Розглянемо кілька таких програмних продуктів, які можна використовувати:

1. Bizagi: Це популярна платформа для моделювання бізнес-процесів, яка надає широкі можливості для створення, аналізу та оптимізації процесів. Вона має інтуїтивний інтерфейс та дозволяє використовувати стандартні нотації, такі як BPMN (Business Process Model and Notation).

2. Microsoft Visio: Цей програмний продукт дозволяє створювати професійні діаграми, включаючи діаграми бізнес-процесів. Він має широкий набір шаблонів та символів для моделювання процесів.

3. ARIS: Це комплексна платформа для моделювання бізнес-процесів, що надає інструменти для створення, аналізу та управління процесами. ARIS дозволяє використовувати різні нотації, включаючи BPMN, EPC (Event-driven Process Chain) та інші.

4. Lucidchart: Це хмарний сервіс для створення діаграм та моделей, включаючи бізнес-процеси. Він пропонує широкий спектр інструментів для моделювання та спільної роботи над проектами.

5. draw.io: Це безкоштовний веб-додаток для створення діаграм, який можна використовувати для моделювання бізнес-процесів. Він має простий інтерфейс та підтримує різні нотації, такі як BPMN.

Незважаючи на значну кількість наявних програмних продуктів, що можна використовувати для побудови бізнес-моделі, серед яких є безкоштовні, детальніше розглянемо Microsoft Visio що є потужним інструментом для моделювання бізнес-процесів і може вирішувати різноманітні задачі, а саме:

MS Visio дозволяє створити діаграми потоку даних (DFD), діаграми потоку процесу (PFD), схеми BPMN (Business Process Model and Notation) та інші типи діаграм, де відображається послідовність дій та взаємозв'язки між елементами бізнес-процесу.

MS Visio дозволяє створювати органіграми та діаграми, що відображають структуру організації. А також демонструє ієрархію підрозділів, ролей та відносин між ними.

Засобами MS Visio можна моделювати мережі і системи. Даний інструмент надає засоби для створення діаграм мережі, архітектури системи, включаючи сервери, маршрутизатори, комутатори та інші мережеві компоненти, також можна відобразити зв'язки між компонентами та їх фізичне розташування.

За допомогою Visio можна створювати діаграми ER (сутність-зв'язок), що допоможуть розробити модель бази даних. Можна показати сутності, атрибути та зв'язки між ними.

Visio може бути використаний для створення технічних схем обладнання, процесів виробництва, електричних схем та інших типів технічних діаграм.

Нами наведено далеко неповний перелік можливостей Microsoft Visio. Програма також має широкий спектр шаблонів та інструментів, що дозволяють налаштувати діаграми під конкретні задачі.

Наведемо приклад вирішення задачі моделювання бізнес-процесів за допомогою Microsoft Visio:

1. Відкрити Microsoft Visio і створити новий файл.
2. Вибрати шаблон для моделювання бізнес-процесів, наприклад, «Діаграма потоку даних» (DFD) або «Діаграма потоку процесу» (PFD). Шаблони

знаходяться у вкладці «Шаблони» або «Категорії шаблонів» у верхній частині програми.

3. Розташувати елементи бізнес-процесу на полотні. Наприклад, використовувати блоки або фігури для представлення активностей, рішень, вхідних і вихідних даних, ролей або інших елементів, які ви хочете включити до моделі.
4. Встановіть зв'язки між елементами, вказавши послідовність дій або потоки даних. Використовуйте стрілки або зв'язки між елементами, щоб показати, як дані або керування переходять між активностями.
5. Додайте додаткові елементи, якщо потрібно, наприклад, коментарі, пояснення або маркери, щоб покращити зрозумілість моделі.
6. Встановіть атрибути та властивості елементів, які допоможуть деталізувати модель. Наприклад, ви можете додати ім'я, опис, часові параметри або іншу інформацію до кожного елемента.
7. Збережіть модель як файл Visio для подальшого використання або експортувати її в інші формати, такі як зображення або PDF, для поділу з іншими користувачами.

Це загальний алгоритм моделювання бізнес-процесу засобами Microsoft Visio. Слід зауважити, що деталі форми та вигляд моделі можуть варіюватись залежно від використовуваного шаблону та налаштувань Microsoft Visio.

Особливість Microsoft Visio полягає в тому, що засобами цього інструменту можна моделювати різноманітні бізнес-процеси, враховуючи унікальні потреби та вимоги діяльності підприємства, можна створити власні моделі або використовувати наявні шаблони для швидкого старту.

Список використаних джерел:

1. Добровольська Н.В., Мерінова С.В., Добровольський О.І. Дидактичний аспект формування цифрової компетентності майбутніх фахівців-економістів при викладанні курсу «Моделювання бізнес-процесів» *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методика навчання у підготовців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип.66. С.30-37.

2. Дьячкова О.В. Сучасні інформаційні технології в економіці. Візуалізація бізнес-процесів засобами MS Visio : навч. посіб. Для студентів. Харків : Вид-во НУА, 2013. 272 с.

3. Пістунов І.М. Моделювання бізнес процесів [Електронне видання]: навчальний посібник Д.: НТУ «ДП», 2021. 130 с. UR: http://pistunovi.inf.ua/MOD_BIZ_IPOU.pdf.

Заюков І.В.

д-р екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

РЕАЛІЗАЦІЯ STEM-ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність дослідження пов'язана із тим, що сучасна підготовка фахівців в ЗВО, зокрема в сучасних військових умовах, має базуватись на здобутті інноваційних знань і навичок, які затребувані роботодавцями в умовах розвитку сучасного ринку праці, зокрема, як: професіоналізм, креативність, стресостійкість, гнучкість, мобільність, комунікабельність, лідерство тощо.

Метою тези є дослідження теоретико-методологічних засад реалізації STEAM-освіти в навчальний процес ЗВО.

STEAM – аббревіатура від таких складових як: «Science» (охоплення природничих наук); «Technology» (технології); «Engineering» (технічна творчість); «Art» (мистецтво); «Mathematics» (математика). Тобто зазначені складові мають розглядатись як ключові компетентності, які здатні сформувати майбутнього конкурентоспроможного професіонала на сучасному ринку праці.

SO дозволяє модернізувати зміст предметів природничо-технологічного і математичного спрямування та сформувати у учнів (слухачів) [1]: практичні навички розв'язання складних практичних проблем; критичне мислення; креативні якості і когнітивну гнучкість у учнів (студентів); організаційні та комунікаційні здібності та вміння і навички оцінювати проблеми та приймати раціональні рішення; готовність у здобувачів освіти до свідомого вибору майбутньої професії; фінансову грамотність цілісного світогляду, ціннісних орієнтирів, технологічної, комунікативної, загальнокультурної і соціальної компетентностей; математичну і природничу грамотність; всебічний розвиток, зокрема за рахунок виявлення у учнів (слухачів) нахилів і здібностей; навички оволодіння дослідною, пізнавальною, практичною діяльністю; прагнення до здобуття освіти впродовж життя; націленість на використання практичних умінь в

професійній і повсякденній діяльності.

Основними принципами, що лежать в основі SO є [2]:

- «проектність» – в процесі освітнього процесу використовується проектна форма, яка дає можливість студентам об'єднуватись у групи для спільного розв'язання поставленої навчальної проблеми (задачі);

- «практичність» – передбачає практичний характер розв'язання поставлених завдань;

- «міжпредметність дисциплін» – поставлені проблеми (завдання) мають бути сконструйовані таким чином, щоб при їх розв'язанні використовувались знання із суміжних дисциплін (математика, фізика, хімія, техніка, інформатика, економіка, біологія, право тощо);

- «комбінованість» – охоплення ключових дисциплін для підготовки фахівця по конкретній спеціальності, наприклад, якщо готують спеціаліста з прикладних спеціальностей, то обов'язково мають включатись знання із таких дисциплін, як: фізика, хімія, біологія, інженерні дисципліни тощо.

В Україні SO почала розвиватись із 2015 року та вона нерозривно пов'язана із реалізацією «Концепції Нової Української Школи» (КНУШ) в основі якої лежить не тільки отримання якісних знань, але і достатніх компетенцій, що дозволить майбутнім фахівцям та робітникам бути конкурентоспроможними в різних сферах економічної діяльності. Зокрема, такими компетенціями відповідно до КНУШ та принципів SO є: розвиток математичного і логічного мислення; розуміння явищ та процесів в галузі точних наук; досконалі знання в сфері інформаційно-комунікаційних технологій та їх застосування при розв'язанні практичних задач; здатність критично і креативно мислити; застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці тощо.

Основними документами, які забезпечують підґрунтя для розвитку SO в Україні є, зокрема: Наказ Міністерства освіти і науки України (МОН) «Про проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Науково-методичні засади створення та функціонування Всеукраїнського науково-методичного віртуального STEM-центру» на 2017–2021 роки» № 708 від 17.05.2017 р.; Наказ МОН «Про внесення змін до складу робочої групи з питань

впровадження STEM-освіти в Україні; План заходів щодо впровадження STEM-освіти в Україні на 2016–2018 роки» № 628 від 24.04.2017 р.; Наказ МОН «Про утворення робочої групи з питань впровадження STEM-освіти в Україні» № 188 від 29.02.2016 р. та ін.

SO має надзвичайно широкі можливості при реалізації в системі вищої освіти. При цьому, варто відмітити, що не тільки при здобутті технічних спеціальностей, але і спеціальностей, які пов'язані із управлінням (менеджментом) застосування SO в освітній процес дає можливість розвивати знання і вміння з природничих наук, технічних наук, математичних наук тощо. Це дозволить підготувати висококваліфікованого і конкурентоспроможного менеджера в певній галузі економічної діяльності. Реалізації основних концептуальних засад SO в системі вищої освіти можливе, зокрема за рахунок організації таких тематичних заходів, як: «семінари», «майстер-класи», «тренінги», «воркшопи» тощо.

Таким чином, SO дає можливість студентам поряд із здобуття основної спеціальності оволодівати спорідненими компетентностями, які здатні сформувати вміння в сфері природничих наук, технічної творчості; мистецтва; математики, що істотно посилить їх конкурентоспроможність на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Сайт Державної наукової установи. Інститут модернізації змісту освіти. STEM-освіта. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>.
2. STEAM-підхід – один із проривних інструментів трансформації сучасної вищої освіти. URL: <https://tmvi.sumdu.edu.ua/index.php/uk/enrollee/steam-education>.

Ковтун Е.О.

канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

РОЗВИТОК ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Процеси глобалізації зачіпають усі сфери життя. Суспільство, в тому числі освітня система, призвело до поняття «освітній простір». Термін «простір» визначає порядок речей і процесів у світі. У цьому просторі відбувається особисте та професійне життя людей, їхня робота та навчання. Для людини дуже важливий

просторовий характер буття. Простір розглядається як умова і результат діяльності суб'єкта та її продуктів. Зосередженість на проблемах світу, в якому живе людина, змушує переосмислити парадигму сучасної освіти, зосередившись на тих просторах, які походять від активного суб'єкта - особистості.[1]

В освітній простір людина включена в будь-який період свого життя. При цьому людське життя «зливається» з діяльністю певного освітнього закладу: дошкільних, загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів, курсів перепідготовки, підвищення кваліфікації, навчальних закладів «третього віку» тощо. У цей час життя людини разом з її навчальною діяльністю регулюються правилами навчального закладу і протікають у певних умовах, у певному просторі та часі, що є підставою говорити про оволодіння нею освітнім простором.

Термін «освітній простір» відображає певну зміну поглядів науковців на такі питання, як вплив суспільства на умови розвитку особистості, на взаємодію суспільства та особистості. Освітній простір трактується як сфера соціальної діяльності, де відбувається цілеспрямоване соціокультурне відтворення людини, формування та розвиток особистості. Освітній простір поєднує концепції освіти та виховання, щоб створити освітні розширення з освітніми подіями, явищами культурної комунікації, соціальним досвідом та особистими значеннями. Освітній простір слід розуміти як просторово-часове поле, в якому діє і розвивається освітня система, як відкрите й активне соціальне поле, в якому діє ідеологія формування особистості. З урахуванням зовнішніх умов середовища (природного клімату, населення, екології, соціально-економічних, політичних тощо), потреб соціальних замовників (і самих громадян) освітні послуги реалізуються навчальними закладами та організаціями освіти.

Просторові характеристики соціальних просторів досліджували видатні філософи, соціологи, психологи І. Кант, П. Бурдьє, Б. Верлен, Е. Дюркгейм, П.А. Сорокін, Дж. Тернер, М. Хайдеггер та інші вчені. Аналізуються різні аспекти освітнього простору: філософсько-культурологічний (В.А. Конєв, Р.Б. Квесько, Г.М. Шевелєва); педагогічні феномени (В.І. Гінеціанський, Є.В. Мещерякова, Т.Й. Франчук); простір для розвитку особистості (Є.В. Бондаревська, В.В. Серіков,

Б.Д. Еркконен); дизайн освітнього простору (О.С. Газман, М.В. Кларін, В.Я. Левін, В.А. Ясвін) [2].

На мою думку освітній простір – є ключовим чинником розвитку суспільства і самореалізації особистості. Освітній простір стимулює інтелектуальний розвиток. Освіта відкриває доступ до знань, навичок та компетенцій, які сприяють розширенню світогляду та критичному мисленню. Широкий доступ до освіти дозволяє людям розвивати свій потенціал, що в свою чергу сприяє науковим, технологічним і соціальним досягненням, формує ціннісну систему. У процесі навчання і спілкування в освітньому середовищі формуються цінності, які визначають підходи до життя, етичні принципи та соціальну відповідальність. Освіта сприяє розвитку толерантності, громадянського самосвідомості та культури спілкування.

Сприяє соціальній мобільності та економічному зростанню. Якісна освіта дає можливість людям отримувати висококваліфіковану працю, що підвищує їхні доходи та життєвий рівень. Крім того, освічена людина має більше можливостей реалізувати свої ідеї, відкривати власний бізнес та сприяти економічному зростанню країни. Освітній простір сприяє розвитку демократії та громадянського суспільства. Він сприяє формуванню активної громадянської позиції, розумінню політичних процесів та вмінню приймати обґрунтовані рішення.

Отже, розвиток освітнього простору має важливе значення для суспільства та самореалізації особистості. Інвестиції в освіту, забезпечення доступу до якісної освіти та створення сприятливого навчального середовища є важливими завданнями для досягнення сталого розвитку і побудови просунутого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Касям Н. Освітній простір: становлення поняття: стаття наук. – практ. конф. (м. Черкаси 23. 03. 2020). Черкаси, 2020.

2. Рогова В. Б., Єресько О. В., Баженко Є. В. Освіта України в умовах воєнного стану. Іноваційна та проектна діяльність: навч. посіб. / за ред. С. М. Шкарлета. Київ – Чернівці «Букрек» : ЦУЛ, 2022.

ЄДИНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗВО – НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Україна вже понад рік перебуває у стані війни. До цього була криза, яку спричинила пандемія COVID-19. Все це стало поштовхом для стрімкого розвитку форм та засобів дистанційного навчання. Зростаючий попит на ринку освітніх послуг став мотивацією для зручної та більш ефективної організації навчального процесу. Розвиток дистанційної освіти стикається з такими проблемами, як швидке зростання потреби у навчанні, відповідне технологічне забезпечення навчання та адаптація навчання до сучасних технічних вимог. Тому сьогодні перед закладами вищої освіти постало гостре питання створення єдиного інформаційно-освітнього середовища. Головні переваги організації навчального процесу, що забезпечує єдине інформаційно-освітнє середовище учасникам навчального процесу - це інтерактивність, гнучкість навчання, модульний принцип, індивідуалізація навчання, економічність, інформаційна забезпеченість.

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікативних технологій не лише надав вищим навчальним закладам можливість інтенсифікувати навчальний процес, але й поставив задачу організації ефективного навчання. Це визначається сучасними можливостями інформаційно-комунікативних технологій, а саме [1]:

1. Підвищення якості та організації навчання за рахунок використання спеціальної інформації та розширення діапазону інформаційних потреб різних категорій користувачів, забезпечення прозорості та об'єктивності систем моніторингу якості освіти.

2. Усунення територіальних бар'єрів в процесі навчання студентів за рахунок дистанційних форм навчання, забезпечення мотивованої самостійної роботи студентів при оволодінні навчальним матеріалом.

3. Суттєве прискорення руху управлінської інформації, автоматизацію процесів організації та управління освітніми процесами.

4. В сукупності це веде до зниження вартості навчання, що сприяє подальшому розвитку навчального закладу.

Сьогодні в більшості навчальних закладів України вже багато зроблено для впровадження інформаційно-комунікативних технологій (наявна матеріально-технічна база, побудова розвинутих комп'ютерних мереж, як локальних так й глобальних тощо).

Побудова єдиного інформаційно - освітнього середовища на базі сучасних інформаційних технологій привносить в навчальний процес нові можливості: поєднання високої економічної ефективності та гнучкості навчального процесу, широке використання інформаційних ресурсів, суттєве розширення можливостей традиційних форм навчання, а також можливість створення нових ефективних форм навчання.

Єдине інформаційне середовище дозволяє в області освітньої діяльності оптимально і якісно вирішити [2]:

- планування освітнього процесу за різними програмами, рівнями та формами навчання;
- організацію в електронній формі навчальних заходів;
- подання навчального матеріалу та довідкової інформації;
- перехід від домінування репродуктивної діяльності до творчої та консультативної;
- надання доступу учасникам освітнього процесу до інформації, пов'язаної з плануванням, організацією та моніторингом навчального процесу;
- забезпечення комунікативної взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу: викладачами, студентами та управлінським апаратом;
- ефективне використання у змістовному процесі освіти навчально - методичних комплексів і матеріалів, які постійно оновлюються.

Таким чином, що на сьогоднішній день створюються широкі можливості для ефективного розвитку структури освітнього поля. В якості визначального необхідно виділити середовище електронного змісту освіти яке включає в себе навчально-методичні комплекси, тестові завдання та методичні завдання для самостійної роботи, тощо, які реалізують зміст навчальних дисциплін у відповідності до потреб формування компетенцій та практичних результатів навчання.

Список використаних джерел:

1. Мокрієв М. В. Інтеграція навчально-наукових підсистем в єдине інформаційно-освітнє середовище. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету» – електронне наукове фахове видання, 2020. № 8. С. 60-71.

2. Николаєнко Я. М. Електронне освітнє середовище: світові тенденції розвитку онлайн-освіти. *Університет online. Освіта в умовах пандемії*. зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, 2021. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. С. 90-94.

Корж Н.В.

д-р екон. наук, професор

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ НА ЕТАПІ НАВЧАННЯ Й ГРОМАДСЬКОЇ РОБОТИ В УНІВЕРСИТЕТІ

Умовою прояву індивідуальності студента, розкриття його потенціалу є активізація саморегуляції учнів, за яких вони займають активну позицію щодо використання своїх можливостей. Активізація саморегуляції, самоорганізації, всіх видів активності (вольової, моторної, комунікативної, навчальної та ін.) дозволяє оптимально розвиватися та реалізуватися індивідуальності студента. Важливою умовою формування у студентів компетенцій виступає їхня участь у діяльності органів студентського самоврядування, які відрізняються за видами, цілями та структурами, напрямками діяльності, чисельним складом та іншими ознаками, які є середовищем професійного виховання в університеті.

Найбільш актуальними педагогічними технологіями стають:

1. Інформаційно-комунікаційна технологія, яка полягає в необмеженому збагаченні змісту освіти, використанні інтегрованих курсів, доступу до інтернету, інтерактивних методів навчання, дистанційної взаємодії.

2. Технологія критичного мислення полягає у розвитку у студента аналітичного підходу до будь-якого матеріалу.

3. Технологія проєктної діяльності дозволяють вирішити ту чи іншу проблему для вирішення пошукових, дослідницьких, практичних завдань з обов'язковою презентацією цих результатів.

4. Технології збереження здоров'я - включають всі аспекти впливу на здоров'я на різних рівнях - інформаційному, психологічному, біоенергетичному.

5. Технологія проблемного навчання – спрямована на творче оволодіння знаннями, вміннями, навичками, розвиваються розумові здібності.

6. Ігрова технологія сприяє формуванню та вдосконаленню самоврядування поведінкою.

7. Кейс - технологія, інтерактивна технологія навчання, спрямована на формування знань, умінь, особистісних якостей на основі аналізу та вирішення реальної чи змодельованої проблемної ситуації у контексті професійної діяльності, представленої у вигляді кейсу.

8. Технологія створення предметно-розвиваючого середовища розглядається як система умов, що забезпечують всю повноту розвитку діяльності людини та її особистості.

9. Технологія дослідницької діяльності.

10. Технологія навчання у співпраці (командна, групова робота).

Наведені технології здатні ефективно розвивати м'які навички як у навчальній, так і поза навчальній діяльності.

1. Розвитку soft skills у практиці зарубіжних університетів традиційно приділяється багато уваги. Аналіз інноваційних педагогічних технологій, що застосовуються у закордонних вишах, показує, що, незважаючи на різноманітність підходів, загальною тенденцією є відданість проблемно-орієнтованому та проєктно-організованому навчанню з першого курсу. У практиці ж вітчизняних вишів знайомство студентів із дослідницькою та проєктною діяльністю починається, як правило, на старших курсах.

2. Не останнє місце у розвитку soft skills студентів займають тренінги з мотивації, лідерства, менеджменту, роботи в команді, управління часом, проведення презентацій, особистого розвитку, організовані університетами.

3. Не можна недооцінювати і такий інструмент розвитку soft skills, як стажування на підприємствах та компаніях, які розвивають не тільки професійні навички, а й комунікативні, а також формують професійну етику та розширюють мережі професійних контактів.

4. Недооцінений, але ефективний ресурс розвитку soft skills студентів – участь у громадських організаціях. Так, наприклад, активна участь у

волонтерській діяльності формує не лише активну громадянську позицію, цінності гуманізму, а й сприяє професійному самовизначенню та підвищенню мотивації до освоєння дисциплін освітньої програми. Водночас розвиваючий потенціал волонтерської діяльності практично не використовується у вітчизняних вишах як інструмент особистісного та професійного зростання, розвитку універсальних та професійних компетенцій студентів. На мою думку, для того, щоб розвиваючий потенціал волонтерства міг реалізуватися в університеті, необхідно створити низку умов:

1. Зміщення акценту з організації волонтерської діяльності студентів адміністрацією вишу на її самоорганізацію.

2. Підтримка ЗВО волонтерських ініціатив студентів.

3. Позитивний зворотний зв'язок (підкріплення) досягнутих студентом результатів особистісного та професійного зростання у контексті волонтерської діяльності.

4. Спільна участь студентів та викладачів у волонтерській діяльності та ін.

Освітнє середовище університету відіграє особливу роль у формуванні soft skills - воно має сприяти прагненню студентів до розвитку, здобуття нового досвіду, професійного зростання, зворотного зв'язку з однокурсниками, викладачами, роботодавцями, тощо.

Ще одна можливість для розвитку soft skills студентів – реалізація проєктів мережевої взаємодії зі школами.

Система вищої освіти сьогодні розглядається як найважливіший інститут соціалізації особистості, де навчання та виховання є єдиним процесом, спрямованим на підготовку високоосвічених, ерудованих, культурних, творчо мислячих фахівців.

Одним із найважливіших факторів формування м'яких навичок є правильна побудова організаційної культури. З огляду на вік, студенти значною мірою схильні до впливу організаційної культури, але й безпосередньо впливають на її зміну та формування. Основними характеристиками організаційної культури у студентському середовищі виступають: зовнішній вигляд студента та імідж; організація взаємовідносин у студентському середовищі; підготовка до публічних

виступів; дотримання студентами норм поведінки в університеті; творча активність студентів; здатність формулювати думки письмово; планування часу; приклад викладача. Як бачимо, перелік м'яких навичок та характеристики організаційної культури у студентському середовищі пов'язані, а саме від установок поведінки та цінностей, які закладає організаційна культура, залежатиме рівень розвитку soft skills у студентів.

Сформована та налагоджена організаційна культура може поступово розвивати soft skills у всіх студентів. Вона утворює загалом єдину і стійку систему взаємин, утворює стабільність в освітньому просторі, що безперервно змінюється, і в цій якості може виступати опорою для побудови системи виховання молоді та розвитку їх м'яких навичок.

Список використаних джерел:

1. Наход С.А. Значущість «Soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 63. С. 131-135.

2. Osipova, S. I., Gafurova, N. V., & Rudnitsky, E. A. Formation of Soft skills in the conditions of social and public practices of students in the Implementation of the educational program in the ideology of the CDIO International initiative. *Perspektivy nauki i obrazovania* . 2019. 40 (4). С. 91-101.

3. World Economic Forum: the top 10 skills you'll need for the future of work [URL:https://www.coorpacademy.com/en/blog/learning-innovation-en/world-economic-forumthe-soft-skills-to-prepare-employees-for-the-future-of-work/](https://www.coorpacademy.com/en/blog/learning-innovation-en/world-economic-forumthe-soft-skills-to-prepare-employees-for-the-future-of-work/).

Косовець О.М.

канд. пед. наук

Вінницький державний педагогічний університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

ІГРОФІКАЦІЯ У НАВЧАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Використання ігрових технології у навчанні студентів набули нової актуальності в контексті змішаного та дистанційного навчання, оскільки вони дозволяють створювати інтерактивні, залучаючі та цікаві заняття для усіх студентів групи. Під час змішаного навчання, коли частину навчання проводять в режимі онлайн, а частину – офлайн, ігрові технології допомагають забезпечити збалансованість цієї форми навчання. Студенти мають можливість виконувати

ігрові завдання та інтерактивні вправи онлайн, а потім застосовувати отримані знання та навички на практичних заняттях в аудиторіях. Під час дистанційного навчання ігрові технології дозволяють створити такі завдання, які активно залучають усіх студентів групи та мотивують їх до навчання.

Українські науковці активно досліджують ігрові технології у навчанні студентів. Зокрема І. Клименко зосереджує увагу на використанні ігрових технологій для навчання математики та фізики [1]. Дослідження С. Мартищенко акцентує увагу на використанні ігрових технологій у навчанні програмування та інженерії програмного забезпечення [4; 5]. Науковиця Л. Ковальчук зосереджується на використанні ігрових технологій у навчанні, особливо у контексті використання цих технологій у вищій школі, на вивченні можливостей використання ігрових технологій у навчанні менеджменту та економіки [2]. У статті [3] автори Л. Ковальчук та Л. Музика розглядають питання використання ігрових технологій для мотивації студентів у навчанні та досліджують ефективність застосування гейміфікації в навчальному процесі.

Застосування викладачами ігрофікації на заняттях допомагає мотивувати студентів до навчання, а саме:

- підвищити увагу та зацікавленості до дисципліни: викладач засобами ігрових технологій створює цікаву та захоплюючу навчальну атмосферу, яка залучає студентів до навчання, зосереджує та збільшує увагу до навчального матеріалу;

- активна участь здобувачів освіти у навчальному процесі: студенти через ігри взаємодіють з викладачем та між собою, активно беруть участь у процесі навчання та впливати на його хід. Це допомагає студентам відчувати, що вони контролюють свій власний навчальний досвід, що в свою чергу збільшує їхній інтерес до навчання;

- отримати миттєвий зворотного зв'язку: на кожному етапі гри студенти отримують результати, що дозволяють їм оцінити свої переваги та помилки, які потрібно виправити. Результати гри можуть бути подані у формі аналітики даних, що дозволяє студентам відстежувати свій прогрес у навчанні та отримувати рекомендації щодо покращення отриманих результатів, обговорювати свої

результати з іншими учасниками гри, що стимулює колективне навчання та співпрацю;

– розвиток практичних навичок студентів: навчальні ігрові технології дозволяють розвивати логічне мислення, креативність, комунікація, співпраця та інші корисні навички та вміння під час гри;

– мотивацію до досягнення цілей: елементи змагання, такі як бали, рейтинги та турніри стимулюють студентів до досягнення певних цілей та досягнень у навчанні. Студенти зосереджуються на навчальних завданнях та роблять більше зусиль для досягнення успіху.

Розглянемо деякі популярні ігрові технології, які забезпечують інтерактивну взаємодію та залученість студентів у навчальний процес:

1. Симулятори – це програми, що дозволяють студентам відтворювати реальні життєві ситуації та розв’язувати проблеми в контрольованому середовищі. Наприклад, симулятори для навчання керування автомобілем, літаком без ризику отримання травм.

2. Ігри-головоломки – це ігри, що дозволяють студентам вирішувати різні логічні завдання та проблеми. Наприклад, вікторини, квести, підібрати відповідності, складання пазлів допомагає розвивати спостережливість та критичне мислення.

3. Ігри-моделі – це ігри, які дозволяють студентам моделювати реальні процеси та системи. Наприклад, гра «Світ громад» допомагає студентам навчитися управляти містом та розвивати різні інфраструктурні системи.

4. Рольові ігри – це ігри, де студенти відтворюють різні ролі та взаємодіють між собою. Наприклад, рольові ігри можуть бути використані для навчання комунікаційних навичок та співпраці.

Отже, застосування викладачами ігрових технологій у навчальному процесі дає можливість створити цікавих та інтерактивні заняття, на яких студенти взаємодіють з навчальним матеріалом, що покращує їх мотивацію до навчання та підвищує рівень засвоєння навчального матеріалу. Ігрові технології також розвивають критичне мислення, співпрацю, комунікацію та творчість студентів. Граючи в ігри, студенти навчаються вирішувати проблеми, аналізувати ситуації,

працювати у команді та приймати рішення.

Список використаних джерел:

1. Klymenko I. Gamification in Education: A Systematic Literature Review. *Information Technologies and Learning Tools*. 78(2), 2020. P. 5-28.
2. Kovalchuk L. Using Gamification Elements in Teaching Economics. *Journal of Education and Science*. 9(9), 2018. P. 77-85.
3. Kovalchuk L., Muzyka L. Gamification as a Means of Motivating Students in the Educational Process. *Information Technologies and Learning Tools*. 73(6), 2019. P. 154-167.
4. Martyschenko S. Gamification in Software Engineering Education: A Systematic Mapping Study. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*. 14(21), 2019. P. 23-38.
5. Martyschenko S., Mokhireva O. Enhancing Learning Experience Through Gamification: An Example of Database Systems Course. *IEEE Transactions on Education*. 63(2), 2019. P.97-104.

Махначова Н.М.

канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Таксономія Блума - це сукупність ієрархічних моделей, що використовуються для класифікації навчальних цілей навчання за рівнями складності та конкретності. Шість рівнів сприйняття та відтворення знань часто використовуються для структурування навчальних цілей навчальних програм, оцінок та заходів. Варто зауважити, що іноді викладачі можуть помилково відхилити найнижчі рівні як непотрібні, коли насправді навчання на них дозволяє формувати навички на вищих рівнях [1]. Незважаючи на ці уточнення система залишається надзвичайно результативною. Однак, в умовах пандемії, воєнного стану, постає питання щодо можливості та ефективності її застосування в період дистанційної та змішаної освіти. Для розуміння цього слід розглянути дану модель таксономії (рисунок 1).



Рисунок 1 – Таксономія Блума

Така велика кількість видів діяльності дозволяє якнайкраще адаптувати освітній процес до будь-якого формату як онлайн, так і офлайн занять. Наприклад, рівень «запам'ятовування» дозволяє вивчати поняття та шукати слова у глосарії; проводити тестування на онлайн платформі на кшталт Kahoot; повторювати базові концепції, які дають можливість в подальшому оперувати цими знаннями.

Рівень «розуміння» дає можливість узагальнити зміст статті; пояснити тему решті групи (пояснювати ідеї та концепції, описувати, обговорювати, класифікувати).

Рівень «застосування» дозволяє використовувати нову інформацію в нових ситуаціях: проводити інтерв'ю осіб, які мають досвід у цікавій вам сфері; розв'язувати сценарій/кейс у віртуальному середовищі за темою модуля.

Рівень «аналіз» дає змогу створювати мапу думок (mindmap); будувати графіки та аналізувати результати; використовувати мапу думок для порівняння та протиставлення основних ідей у завданні; створювати зв'язки між ідеями, експериментувати.

Рівень «оцінка» дозволяє порівняти пропозиції/роботу за допомогою, наприклад, Zoom; обґрунтовувати позицію або рішення, оцінювати, критикувати, підтримувати.

Рівень «створення» нової або оригінальної роботи (проектування, розроблення, дослідження, створення) розробити сценарій для відео чи подкаст;

створити стратегію чи план; написати електронну книгу; створити чат-бот.

Таким чином, послідовно використовуючи усі рівні сприйняття інформації студентами ми можемо вийти на якісно новий рівень формування програмних результатів навчання здобувачів вищої освіти, не применшуючи роль жодного з рівнів. Починаючи від запам'ятовування базових концепцій, формування зв'язків між ними, до розвитку критичного мислення, застосування теоретичних знань на практиці (при вирішенні реальних кейсів), а також використовуючи рівні оцінки та створення на завершальних етапах підготовки підсумкових робіт (наукових публікацій, проєктів, кваліфікаційних робіт), продукування нових ідей.

Список використаних джерел:

1. Капустник В. А., Лещина І. В., Стукалкіна Д. С., Завгородній І. В. Застосування таксономії Блума в дистанційній освіті. 2020. URL: <http://surl.li/gxxgj>
2. Грір Берроуз. Демократія: від теорії до практики. Вступ до курсу. Видання третє, доповнене. Міжнародна фундація виборчих систем, 2021. 71 с.
3. Дайджест «Навчаємось разом» за фінансової підтримки Європейського Союзу та Міністерства закордонних справ Фінляндії. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Navchayemosya-razom_3.pdf

Мерінова С.В.

канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

ПЕРЕВАГИ ПОЄДНАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ОНЛАЙН МОДУЛІВ З ПЕРЕВЕРНУТИМ НАВЧАННЯМ

У сучасному світі освіта зазнає значних змін під впливом цифрових технологій. Однією з таких змін є впровадження онлайн модулів в навчальний процес, що спонукає застосовувати методику перевернутого навчання. Перевернуте навчання передбачає самостійне вивчення теоретичного матеріалу студентами перед заняттям та активну практичну роботу на парі [1]. Ця методика може бути успішно поєднана з онлайн модулем, який надає студентам доступ до навчальних ресурсів у цифровому форматі через інтернет.

Поєднання в освітньому процесі онлайн модулів з перевернутим заняттям може бути дуже ефективним підходом до навчання. Перевернуте навчання передбачає, що студенти отримують доступ до матеріалів заздалегідь і самостійно

вивчають їх вдома [2]. Потім на парі викладачі можуть провести більш інтерактивну та практичну роботу зі студентами, фокусуючись на розвитку навичок та вирішенні складніших завдань.

Онлайн модулі можуть бути корисним доповненням до перевернутого навчання, оскільки вони можуть надати студентам доступ до додаткових матеріалів, які вони можуть вивчити самостійно в будь-який час із доступом до інтернету [3]. Це може допомогти студентам краще зрозуміти теми, які вони вивчають, і підготувати їх до більш глибокого вивчення на парах.

Розглянемо переваги та недоліки такого поєднання. До переваг можна віднести:

- ✓ гнучкість (студенти можуть вивчати матеріал у зручний для них час і темп, а також використовувати різні електронні ресурси для поглиблення знань);
- ✓ ефективність (студенти активно включаються в освітній процес, оскільки на парі вони виконують практичні завдання, а не слухають лекції. Також вони розвивають свої навички самостійної роботи, критичного мислення та співпраці);
- ✓ більш інтерактивна та практична робота на парі (викладачі можуть сконцентрувати більше часу на практичних вправах та дискусіях на парі, оскільки студенти вже заздалегідь знайомі з матеріалом);
- ✓ доступність (студенти можуть навчатися незалежно від місця знаходження, якщо у них є доступ до інтернету та смартфона. Студенти можуть отримувати додаткову підтримку від викладача через месенджери або пошту).

Недоліків поєднання в освітньому процесі онлайн модулів з перевернутим навчанням:

- ✓ технічні проблеми (онлайн навчання залежить від якості інтернету та пристроїв, якими користуються учасники освітнього процесу. Якщо виникають збої, переривання або втрата зв'язку, це може негативно вплинути на навчання);
- ✓ контроль та дисципліна (студентам може бути складно концентруватися на онлайн заняттях, якщо є спокуси або розсіювачі у їх оточенні. Студенти

іноді не мають бажання добровільно і ретельно виконувати домашнє завдання без контролю з боку викладача);

- ✓ соціальна ізоляція (студентам може не вистачати реального спілкування з одногрупниками та викладачами, яке є важливим для їх соціального та емоційного розвитку. Студенти можуть мати менше можливостей для колективної роботи та обміну думками).

Отже, однією з головних переваг поєднання в освітньому процесі онлайн модулів з перевернутим навчанням є те, що це дозволяє викладачам і студентам більше часу проводити на парі у практичній роботі та вирішенні завдань, що може підвищити ефективність навчання та рівень засвоєння матеріалу. Однак, важливо мати на увазі, що цей підхід можна застосовувати не для всіх дисциплін, і він потребує додаткової підготовки та планування з боку викладачів.

Список використаних джерел:

1. Морзе Н.В., Варченко-Троценко Л.О. Використання технологій «перевернутого» навчання на основі відео-матеріалів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 21 (28). С. 9-17.

2. Попадюк, С. С., Скуратівська, М. О. Методологічні засади використання освітньої концепції «перевернуте навчання» у вищій школі. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*, 2017, 3.76: 149-154.

3. Шапран О. І. Особливості застосування технології «перевернутого навчання» у закладах вищої освіти. Професійна освіта: методологія, теорія та технології : зб. наук. пр. / [редкол.: Жерновникова О. А. (голов. ред), Доброскок І.І., Євтух М. Б. та ін.]. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2019. Вип. 9. С. 226-243.

Ніколіна І.І.

канд. наук з держ. управління, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

Очеретяний В.В.

канд. іст. наук, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, м. Вінниця

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗБУДОВИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ ТА УМОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗВО

Фундаментальні засади функціонування сталих демократичних держав

суголосні цілям сталого розвитку та базуються на верховенстві права, дотриманні прав людини, гарантуванні рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, інтегрованості різних груп населення.

Україна рухаються в складному, але правильному напрямі – розбудова власної країни, що відповідає всім європейським стандартам, одним з яких є створення безбар'єрного середовища. Нормативно-правові документи європейської спільноти оновлюються та знаходять свою імплементацію в Україні.

Дотримання соціальних прав людини як ключового чинника сталої демократії в Україні гарантується Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, яка була ратифікована ВРУ в 1997 році. Україна ратифікувала Європейську соціальну хартію в 2006 році, прийнявши 76 з 98 пунктів, включно з пунктами 1-3 ст. 15 – «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства».

В 2006 році задля створення сприятливих умов щодо забезпечення прав людей з інвалідністю Організація Об'єднаних Націй ухвалила Конвенцію про права осіб з інвалідністю та Факультативний протокол до неї, що стосуються просвітницько-виховної роботи, доступності, ситуацій ризику та надзвичайних гуманітарних ситуацій, доступу до правосуддя, індивідуальної мобільності, абілітації та реабілітації, а також статистики та збору даних. В 2009 році Україна ратифікувала цей документ. Конвенція про права осіб з інвалідністю заохочує «інклюзію інвалідності», що означає змістовну участь осіб з інвалідністю в житті суспільства нарівні з іншими, а також розробку політики й програм стосовно інвалідності. Її ціллю є створення сприятливого середовища для забезпечення рівних прав та участі осіб з інвалідністю.

У 2009 році КМУ видав Постанову «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009 – 2015 роки «Безбар'єрна Україна». ВРУ 5 червня 2014 року ухвалює Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання», що дозволило інтегрувати до освітнього середовища дітей з особливими освітніми потребами.

Президент України В. Зеленський 3 грудня 2020 року видав Указ «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні», в якому постановив, з урахуванням кращого вітчизняного та міжнародного досвіду розробити відповідну стратегію. КМУ 4 квітня 2021 року видав розпорядження «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». Метою Стратегії є створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики [1].

Згідно з положеннями «Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні», безбар'єрність – це загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності.

23 жовтня 2021 року було презентовано на Франкфуртському книжковому ярмарку «Довідник безбар'єрності», який за ініціативи О. Зеленської та у співпраці з громадськими організаціями, правозахисниками, психологами, батьками, що виховують дітей з інвалідністю, експертами було підготовлено у формі орієнтиру з коректного спілкування за новими нормами безбар'єрної мови.

В «Довіднику безбар'єрності» зазначено, що інклюзія – це один зі стовпів безбар'єрності. Це процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Вона передбачає усунення бар'єрів та розробку і застосування конкретних рішень, які дозволять кожній людині рівноправно брати участь у суспільному житті [2].

Інклюзивне навчання в ЗВО покликане забезпечувати умови, за яких кожен здобувач вищої освіти мав би доступ до належної освіти та міг отримувати підтримку, яку він або вона потребує, щоб реалізувати свій потенціал та досягти власних цілей особистісного та професійного становлення.

20 грудня 2021 р. було презентовано «Альбом безбар'єрних рішень» [3], який є практичним посібником, який рекомендує та на прикладах ілюструє, як міське середовище може бути дружнім до різних користувачів, зокрема й людей з тимчасовими чи постійними порушеннями здоров'я, дорослих з маленькими

дітьми, літніх людей, людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Він створюється разом із архітекторами, спеціалістами у сфері будівництва, науковцями у сфері людського різноманіття, представниками громадянського суспільства та маломобільних груп населення.

Офіційний сайт Державної служби якості освіти України інформує про унікальну можливість ознайомитись із принципами безбар'єрності, які мають за основу типові життєві ситуації на вебплатформі «Дія» [4]. Міністерство цифрової трансформації у 2021 році презентувало свій новітній курс «Безбар'єрна грамотність» [5]. Курс створено за підтримки ПРООН та ГО «Безбар'єрність».

Необхідними умовами формування інклюзивного середовища в ЗВО є подолання соціальних та психологічних бар'єрів, впровадження педагогіки партнерства, створення універсального дизайну та розумних пристосувань у закладах освіти в межах безбар'єрного фізичного простору.

ЗВО мають бути адаптовані для забезпечення фізичного, когнітивного та соціального доступу для всіх здобувачів вищої освіти.

Міністерством освіти на науки визначено перелік основних елементів забезпечення архітектурної доступності та умов для організації інклюзивного навчання в закладі освіти: доступність прилеглої території до будівлі закладу освіти (шляхи руху, зона паркування транспорту); безбар'єрний вхід (входи, виходи, сходи, пандуси); безперешкодний рух у приміщеннях (коридори, ліфти, підйомники, позначення, піктограми) доступність до дверних і відкритих прорізів; пристосування приміщень (шляхів руху, загальних і санітарних приміщень, рекреаційних зон).

Інклюзивне навчання в ЗВО передбачає застосування різноманітних стратегій та методів, щоб забезпечити підтримку для студентів з особливими освітніми потребами, такими як здобувач вищої освіти з інвалідністю, здобувач вищої освіти з мовними та культурними відмінностями, здобувач вищої освіти з високим темпом навчання чи недостатнім рівнем цифрової грамотності тощо.

Інклюзивне навчання в ЗВО покликане забезпечити сприятливе середовище для навчання та розвитку кожного студента, а також додатково усьому студентству ЗВО – розвиток позитивного ставлення до інших людей, незалежно від їхньої

різноманітності.

Освітні вебресурси ЗВО повинні бути доступними для користувачів з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення та інтелектуального розвитку, а також з різними комбінаціями порушень. Використання ЗВО допоміжних технологій цифрової доступності, альтернативних версії нетекстового вмісту; правильних колірних рішень, тощо дозволить реалізувати навчальний контент для студентів з особливими освітніми потребами.

2 лютого 2023 р. Міністерство цифрової трансформації України презентувало новий онлайн-курс про вебдоступність [6]. Серіал навчає основним принципам створення доступного вебконтенту, аби ним могли скористатися якнайбільше користувачів, зокрема, люди із порушеннями зору.

Доступність і безбар'єрність – це спільна відповідальність і держави, і суб'єктів надання освітніх послуг, і громадян. Наразі суспільству потрібно подолати стереотипи мислення, надавачам освітніх послуг трансформувати умови надання послуг для груп населення з інклюзією, а публічній владі, як на національному, так і на місцевому рівні – усунути фізичні, освітні, інформаційні, операційні та поведінкові бар'єри, мінімізувати ризики обмеженого доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. №366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>
2. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua/>
3. Альбом безбар'єрних рішень. URL: <https://bcl.com.ua/albomrozdil1/>
4. Безбар'єрність. URL: <https://sqe.gov.ua/gromadskosti/bezbarnist/>
5. Безбар'єрна грамотність. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/barrier-free-literacy>
6. Вебдоступність. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/vebdostupnist>.

ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ

Освіту можна назвати однією з найдинамічніших сфер, де досить активно впроваджуються новітні цифрові технології. З одного боку, це сприяє підвищенню ефективності освітніх послуг та формуванню всебічно розвинених майбутніх фахівців. Однак, з іншої сторони, безвідповідальне використання технологій ШІ ставить під загрозу існування етичних принципів у вищій освіті.

Результати досліджень, проведених закордонними аналітиками [1], свідчать, що використання інструментів штучного інтелекту в освітньому процесі має ряд переваг та перспектив:

1) покращення залученості студентів. За допомогою ШІ можна цілодобово надавати персональну підтримку студентам, які мають намір вступити до навчального закладу, а також формувати персоналізовану траєкторію навчального процесу. Крім того, в майбутньому, штучний інтелект дозволить залучати більш професійно-орієнтованих абітурієнтів;

2) покращення навчального процесу. Технології штучного інтелекту можуть допомогти викладачам оцінювати та надавати необхідні для досягнення успіху ресурси тим студентам, які відчують труднощі у навчанні. Крім того, у майбутньому ШІ зможе передбачати індивідуальні навчальні потреби студентів на основі прогнозованих даних та результатів оцінки попередньої успішності, що дозволить завчасно відповідати на ці потреби та надавати відповідні консультації;

3) покращення інституційної ефективності навчальних закладів. За допомогою штучного інтелекту університети зможуть формувати найбільш оптимальний перелік вибіркового дисциплін або краще розуміти потреби місцевих роботодавців, впроваджуючи відповідні зміни у свої освітні програми.

Водночас, впровадження технологій штучного інтелекту в навчальний процес потребує зваженого, раціонального та відповідального підходу. Одним із основних ризиків, які пов'язані із використанням ШІ, є порушення академічної

добročесності. Яскравим прикладом можна назвати використання студентами такого інструменту як ChatGPT для написання наукових робіт. Крім того, у світовій практиці зафіксовано випадки, коли науковці також використовували вищезазначений ресурс для написання наукових статей та грантових заявок [2].

Як відзначає Європейська Асоціація Університетів (EUA), заборонити використання штучного інтелекту – це марна спроба, тому вища освіта має адаптуватись в такій мірі, щоб дані технології використовувались ефективно та належним чином. Зокрема, мова йде про відповідальне, етичне та прозоре використання інструментів ШІ як викладачами, так і студентами [3]. Динаміка розвитку цифрових технологій зростатиме щорічно, тому для вітчизняних закладів вищої освіти важливо сформувані єдині принципи та норми використання інструментів штучного інтелекту в освітньому процесі з метою покращення його ефективності, а не створення додаткових загроз.

Список використаних джерел:

1. Artificial Intelligence In Higher Education. Current Uses and Future Applications. URL: <https://universityservices.wiley.com/wp-content/uploads/2020/12/201811-AI-in-Higher-Education-TLH-with-new-bage.pdf>.

2. Academics also at ethical risk from using AI, regulator warns. Financial Review. URL: <https://www.afr.com/policy/health-and-education/academics-also-at-ethical-risk-from-using-ai-regulator-warns-20230201-p5ch2x>.

3. Artificial intelligence tools and their responsible use in higher education learning and teaching. European University Association official website. URL: <https://eua.eu/resources/publications/1059:artificial-intelligence-tools-and-their-responsible-use-in-higher-education-learning-and-teaching.html>.

**СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Горшков М.А.,

старший викладач

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МОНІТОРИНГУ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ**

У всьому світі освіта розглядається як ключовий фактор стабільного розвитку держави. Якість вищої освіти грає ключову роль у створенні єдиного Європейського освітнього простору, тому вона стає центральною в освітній політиці України. Якість освіти визначається не тільки обсягом знань, але й параметрами особистісного, світоглядного, громадянського розвитку, при цьому проблема якості освітнього процесу розглядається з позицій загальнолюдської і соціальної цінності освіти. Саме ці чинники актуалізують проблему управління якістю освіти у вищому навчальному закладі. Моніторинг є складовою управління якістю освіти.

З огляду на наукові джерела зазначимо, що впровадження систем якості в освіту, наприклад, таких як, «Total Quality Management» (TQM), де одним з принципів проголошено постійне покращення та самовдосконалення управління якістю, позитивно впливає на організаційну, ринкову та фінансову стратегію формування тривалих конкурентних переваг. Концепція TQM була визначена у роботах Вільяма Демінга (William Déming) та продовжує розвиватися у працях сучасних дослідників та практиків менеджменту. Її основою слугує цикл управління PDCA (Plan- (плануй) - Do (роби) - Check (перевіряй) - Act (впливай), який отримав назву цикл (модель) Демінга [2].

Модель TQM склала основу вимог міжнародних стандартів ISO 9000, у яких узагальнено та систематизовано досвід управління якістю різних країн. Вважаємо, що Положення стандартів ISO 9000 можуть бути використані у відповідній інтерпретації у сфері професійної освіти, при цьому управління якістю навчання

можливе на основі як оцінювання рівня професійної компетентності тих, хто навчався, так і оцінювання показників організації, процесу і засобів навчання.

Визначення якості професійної освіти у ЄС ведеться на рівні формування європейської політики у рамках програми EQAVET (Європейська система забезпечення якості у професійній освіті). Аналіз механізмів забезпечення якості професійної освіти, виявив диверсифікацію інструментів забезпечення якості освіти. Наприклад, у Великій Британії, Іспанії та ін. такими інструментами слугують структура кваліфікацій, стратегії для якості освіти, розвиток національних статистичних систем, надання автономності освітнім інституціям, диверсифікація навчальних програм, модернізація систем освіти і гарантія її якості відповідно міжнародним тенденціям і досягненням. У Нідерландах особливу увагу приділяють збору даних про результативність, задоволеність зацікавлених сторін. У Швеції суттєву роль відіграє незалежна оцінка, зворотний зв'язок з ринком. Проте, більшість країн робить акцент на комунікації, вхідних компетенціях, навчанні, можливостях обліку, доступності, правах учнів, навчальних програмах, результатах [2].

Міжнародна організація стандартизації пропонує перелік інтернаціоналізаційної діяльності, який зареєстрований та включений до моніторингу якості інтернаціоналізованої освіти. В умовах інтернаціоналізації відбувається об'єднання підходів щодо моніторингу якості освіти, яка визначається на внутрішньому рівні (самооцінку проводить сам навчальний заклад), на зовнішньому рівні (оцінка міжнародних програм); представлена національною акредитацією (оцінка міжнародних програм), міжнародною організацією зі стандартизації (ISO 9000); процедурою якісного аналізу інтернаціоналізації (для отримання інформації про інтернаціоналізаційну діяльність в іноземних закладах – IQRP). Останній моніторинг є незалежним і складається з представників, які очолюють університети й коледжі Великої Британії та є відповідальними за проведення моніторингу щодо визначення стандартів і якості освіти [3].

Враховуючи, що університети і коледжі Великої Британії є автономними, вони самі відповідають за підтримку освітніх стандартів і якість освіти, які надають.

Таким чином внутрішній моніторинг якості освіти на інституційному рівні передбачає вивчення наступних питань: освітня політика навчального закладу, перегляд і ухвалення програми моніторингу освіти, правила й механізми моніторингу освіти і процеси моніторингу та зворотного зв'язку. Для реалізації даного плану необхідно передбачити такі організаційні моменти, як: відбір персоналу для проведення моніторингу, оцінювання персоналу, внутрішня перевірка, визначенні зовнішніх екзаменаторів для проведення моніторингу [1].

Отже, вищі навчальні заклади звертаються до зовнішніх екзаменаторів, які є незалежними й допомагають провести моніторинг якості освіти та визначити міжнародні освітні стандарти в контексті інтернаціоналізації європейського освітнього простору.

Модернізація вищої освіти в Україні в контексті намірів щодо входження в європейський освітній простір актуалізує вивчення досвіду тих європейських країн, які досягли певних успіхів щодо адаптації своїх освітніх систем до сучасної загальноєвропейської моделі, а також успішно використовують нові принципи і методи у системі вищої освіти. Враховуючи схожість змін, які сталися в освіті європейських країн у процесі реформ й сьогодні відбуваються у національній системі вищої освіти, досвід їх впровадження може бути цінним для України.

Список використаних джерел:

1. Завгородня Т.К. Зарубіжний досвід моніторингу якості вищої освіти в дослідженнях вітчизняних науковців. *Педагогічний альманах*. Збірник наукових праць. Випуск 45. Херсон. 2020. С.165-171.
2. Огієнко, О.І. Моніторинг якості професійної освіти: зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти НАУ*, м. Київ, Україна, 2021. С. 60-61.
3. Скляр Р.В. Моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти в закладах вищої освіти. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти*: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2019. Вип. 22. С. 40-45.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД: МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ

В епоху різноманіття гаджетів та щоденного збільшення кількості інформації у нашому житті енциклопедичні знання перестали бути цінністю, якою вони були лише 20-30 років тому. Знання вже не є самоціллю під час навчання, і система освіти відповідно має змінюватись, крокувати в ногу з часом та навчати того, що актуальне та цінується сьогодні. Відповідь на ці виклики - компетентнісне навчання [3].

Теорія компетентнісного підходу розроблялась такими зарубіжними вченими, як Д. Мертенс, Б. Оскарсон, а також українськими дослідниками І. Бехом, Л. Ващенко, І. Єрмаковим, І. Родніною, С. Трубачевою та ін.

Компетентнісне навчання націлене на опанування здобувачами вищої освіти компетентностей, умінь і навичок, за допомогою яких вони стануть успішними у своїй професійній діяльності, конкурентними та цінними працівниками в обраній сфері діяльності.

Компетентнісне навчання - це про динамічне поєднання знань, умінь та цінностей. Лише в комплексі це дає результат [3].

Однозначно постає питання: як реалізувати компетентнісний підхід ?

По-перше, викладання нового матеріалу за компетентнісного навчання ґрунтується на проблемному та діяльнісному підходах.

Що стосується діяльнісного підходу, його особливість полягає у тому, що в процесі і результаті використання форм, прийомів і методів освітнього процесу народжується не робот, навчений і запрограмований на чітке виконання певних видів дій і операцій, а особистість, яка обирає, оцінює, програмує і конструює різні види діяльності, що задовольняють потреби в саморозвитку й самореалізації [2].

Проблемне ж навчання передбачає таку організацію освітнього процесу, при якій викладач організовує самостійну пошукову діяльність студентів, при якій здобувачі вищої освіти не просто засвоюють нові знання (факти, закономірності,

теореми, аксіоми, принципи, правила, алгоритми і т. ін.), формують нові уміння та навички, а здійснюють дослідницьку діяльність, формуючи при цьому творчі здібності.

По-друге, - це надання прикладних завдань, які дозволять здобувачам вищої освіти проводити аналіз та синтез інформації створювати новий продукт.

По-третє, стрімкий розвиток сучасного суспільства (враховуючи досягнення в ІТ-сфері, науці, техніці, технологіях) потребують постійного оновлення, вдосконалення знань, умінь та навичок. Це вимагає від сучасної системи освіти здійснювати підготовку фахівців, здатних діяти в ситуаціях, які постійно змінюються, здатних критично оцінювати інформацію з різних джерел. Тому сучасна вища школа однозначно повинна формувати у студентів здібності до самоосвіти.

Бути компетентним - значить вміти реалізовувати знання, застосовувати досвід, волю і емоційний стан для вирішення проблем у конкретних обставинах [1].

Також більшість дослідників наголошують на формуванні такої важливої компетентності, як соціальна.

У основу цієї компетентності закладено такі здатності особистості:

- продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, проявляти ініціативу;
- спільно визначати цілі діяльності, реалізовувати соціальні проекти;
- застосовувати технології конструктивного розв'язання конфліктів;
- аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, визначати в них власне місце [1].

Таким чином, реалізація компетентнісного підходу ґрунтується на діяльнісному та проблемному підході, передбачає застосування прикладних, дослідницьких, творчих завдань, командної роботи, формування навичок самоосвіти, продовження навчання продовж життя, комунікативних умінь та навичок. Саме це забезпечить інтеграцію здобувачів вищої освіти у соціумі та їх професійну самореалізацію.

Список використаних джерел:

1. Гуцан Л. А. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. URL: https://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf (Дата зверення 28.04.23).
2. Діяльнісний підхід. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (Дата зверення 30.04.2023).
3. Що таке компетентнісний підхід – відповідає Державна служба якості вищої освіти. URL: <https://nus.org.ua/questions/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/>

Романюк В.В.

д-р техн. наук, професор

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Вінниця

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОБ'ЄКТИВНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Система моніторингу якості знань студентів у закладах вищої освіти складається із декількох компонент, однією з яких є семестрова академічна успішність. Власне, семестрова успішність є базовою компонентою для ефективного моніторингу якості знань студентів, результатом якого, за потреби, може бути усунення недоліків поточного та семестрового оцінювання знань студентів, а також корегування матеріалів лекцій і практичних, лабораторних занять, семінарів.

Оцінювання знань студентів у вищій школі України проводиться за різними методиками, котрі різняться навіть у рамках однієї навчальної дисципліни, що викладається різними викладачами, адже кожен викладач має свій, напрацьований протягом років, підхід до поточного та семестрового оцінювання знань студентів. Як підвищити об'єктивність цих видів оцінювання? Очевидно, що, оскільки поточне оцінювання передуює семестровому, слід починати якраз з нього. У більшості закладів освіти вже давно запроваджено 100-бальну систему, котра є накопичувальною. Теоретично, здобувач вищої освіти дійсно накопичує бали за виконувану ним роботу, отримуючи в результаті перед екзаменом чи заліком відповідну кількість балів. Та наскільки ця підсумкова кількість балів, що потім переводиться у національну систему оцінок та шкалу ECTS, є об'єктивною?

Справді, навіть якщо викладач намагається напрочуд об'єктивно, без випадкових занижень або завищень, оцінювати кожну роботу, виконувану студентом, підсумковий результат може виявитись необ'єктивним у разі, якщо таких робіт (завдань) лише декілька у семестрі. Навпаки, чим більше робіт (завдань) оцінюватиме викладач протягом семестру, тим більш імовірно, що підсумкова оцінка буде ближчою до істинної оцінки рівня знань студента з даної навчальної дисципліни (але ця істинна оцінка, зрозуміло, є невідомою). Справа у тому, що тут вступає у дію закон великих чисел. Так, чим більше спостережень (вимірів) за об'єктом ми виконуємо, тим більш об'єктивною і надійною буде майбутня оцінка або висновок на основі цих спостережень [1, 2]. Тут мається на увазі пряма аналогія між об'єктом спостережень і студентом, та між спостереженнями (вимірами) й поточним оцінюванням знань студента. При цьому збільшення кількості робіт протягом семестру зовсім не означає ускладнення робочої програми та зростання навантаження на студента. Навпаки, замість кількох складних робіт (скажімо, - лабораторних робіт) студенту пропонується виконувати вдвічі або втричі більше робіт, які є менш складними. І чим більше таких робіт (завдань) міститиметься у семестрі, тим меншою буде їх складність. Таке роздрібнення не тільки дасть можливість удосконалити результати об'єктивного оцінювання знань студентів, а й спростить роботу викладача щодо оцінювання, адже більш прості завдання він оцінюватиме і швидше, і якісніше. Більш того, ймовірність помилки при оцінювання більш простих завдань є незначною у порівнянні з тим, коли викладач змушений оцінювати складні (комплексні) роботи.

Таким чином, удосконалення результатів об'єктивного оцінювання знань студентів у вищій школі України можливе за рахунок збільшення кількості семестрових завдань (контрольних точок) і водночас зменшення складності кожного з цих завдань. Орієнтовна кількість завдань дорівнює цілій кількості або половині суми академічних годин, виділених на аудиторну роботу, окрім годин лекційних занять.

Список використаних джерел:

1. Кармелюк Г. І. Теорія ймовірностей та математична статистика. Посібник з розв'язання задач. К. : Центр учбової літератури, 2007. 576 с.
2. Жлуктенко В. І. Теорія ймовірностей і математична статистика. У 2 ч. Ч. II. Математична статистика. К. : КНЕУ, 2001. 336 с.

Рум'янцева К.Є.

канд. пед. наук, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету, м. Вінниця

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ В ЕКОНОМІЧНИХ ЗВО

Розвиток ринкових умов господарювання в Україні потребує конкурентноспроможних висококваліфікованих фахівців, які здатні самостійно освоювати та впроваджувати нові технології. Таким чином, у процесі підготовки фахівців підвищується значимість самостійної роботи, як форми навчання, покликаної забезпечити необхідний досвід самоосвіти.

Актуальність досліджуваної проблеми підтверджується увагою науковців. Так, на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Нова парадигма економічної освіти у контексті інноваційної моделі розвитку вітчизняної освіти» (Київ, 2022), обговорювали актуальні проблеми, пов'язані із створенням національних інноваційних систем, які мають стати головним інструментом перемоги країни у глобальній конкуренції для забезпечення економічного зростання і високих стандартів життя для своїх громадян. Також, науковці [1] наголошували на тому, що інноваційний тип розвитку економіки України в значній мірі визначається інноваційною активністю саме закладів вищої освіти, за яку має нести відповідальність не тільки держава, а й самі університети, формуючи ефективну інноваційну політику. Крім того, вчені зазначають, що інноваційна діяльність в освітній сфері є принципово важливою відповіддю на нові сучасні виклики. Як соціальний інститут, орієнтований на майбутнє, сучасна освіта повинна бути інноваційною за визначенням. Імплементация освітніх інновацій є запорукою конкурентоспроможності національних проектів у майбутньому.

В контексті вищезазначеного одним з основних завдань вищої освіти в Україні є підготовка висококваліфікованих фахівців, що володіють не лише ґрунтовними професійними знаннями, а й умінням самостійно приймати рішення, бути здатними до саморозвитку, самоосвіти, до інноваційної діяльності. Тому останнім часом у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів спостерігається тенденція збільшення кількості годин, відведених на самостійну роботу студентів, що в свою чергу передбачає принциповий перегляд організації процесу навчання.

Головним документом, що регламентує аудиторну і позааудиторну роботу студентів закладів вищої освіти, є навчальний план для кожної спеціальності. Аналіз навчальних планів показує, що останнім часом відбувається скорочення кількості аудиторних годин і збільшується кількість годин, відведених на самостійну роботу студентів, при цьому змістовна частина курсу, згідно з наявними стандартами, залишилась такою ж. Наприклад, для дисципліни “Вища математика” відводиться 60 годин на аудиторну роботу і 83 години на самостійну роботу студентів. У зв’язку з цим вагомим значенням набуває організація самостійної роботи студентів. Водночас варто визначити, що реформування навчально-виховного процесу вищої школи не завжди призводили до очікуваних результатів. Аналізуючи організацію навчально-виховного процесу, зокрема організацію самостійної роботи студентів, не можна не помітити наявності серйозних проблем.

Враховуючи цей факт, ми пропонуємо розробити навчальний план самостійної роботи студента, розбивши обсяг навчального матеріалу на змістовні модулі за темами або по тижнях. Наявність таких навчальних планів дозволяє студентам самостійно організовувати свою роботу, планувати та регулювати власну навчальну діяльність. Зауважимо, що одним з важливих факторів, який впливає на ефективність самостійної роботи студентів є усвідомлення мети своєї діяльності та кожного конкретного завдання.

Тому ми вважаємо за важливе, підкреслити, що для підвищення ефективності самостійної роботи студентів необхідно:

- ✓ розвивати розумову активність і творчий потенціал;
- ✓ враховувати одержані раніше знання;

- ✓ ступінь складності завдань має збільшуватися;
- ✓ необхідно урізноманітнювати завдання за формою.

Під час відбору форм організації самостійної роботи студентів обов'язковим є урахування основних принципів дидактики: принципів доступності і систематичності; зв'язку теорії з практикою; поступового наростання складності завдань; принципу творчої активності; принципу диференційованого підходу до студентів та інші.

Самостійну роботу для студентів з дисципліни “Вища математика” можна розглядати, як систему диференційованих завдань, яка допомагає правильно організувати вивчення тієї, чи іншої теми:

- трьох варіантні завдання по степені труднощів – полегшеної, середньої, підвищеної (вибір варіанту дається самому студенту);
- загальне для всієї групи завдання із запропонованою системою додаткових завдань по зростаючій степені труднощі;
- індивідуальні диференційовані завдання;
- групові диференційовані завдання з врахуванням різної підготовки студентів (варіант визначає викладач);
- рівноцінні двох варіантні завдання по рядах з додатковим по кожному варіанту, системи додаткових завдань по зростаючій степені труднощів;
- загальні практичні завдання з вказаною мінімальною і максимальною кількістю задач або прикладів для обов'язкового виконання;
- індивідуально-групові завдання різної степені складності по певних зразках;
- індивідуально-групові завдання, запропоновані у вигляді запрограмованих карток.

Всі ці індивідуальні завдання і приклади виконують роль сходинок, які допомагають студентові ліквідувати прогалини в знаннях, розвивають уміння аналізувати, узагальнювати матеріал.

Отже, самостійна робота допомагає студенту сформулювати власну оцінку фактів і процесів, сприяє творчим пошукам, активному засвоєнню навчального матеріалу, перетворенню здобутих знань на особисті переконання.

Список використаних джерел:

1. Падалка О.С., Польська І.І. Економічна освіта в контексті інноваційної моделі розвитку. Нова парадигма економічної освіти у контексті інноваційної моделі розвитку вітчизняної освіти: зб. наук. пр. IV Міжнародній науково-практичній конференції, 30 листопада 2022 р. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. С. 141-145.

2. Рум'янцева К.Є. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Вища математика» для студентів денної та заочної форми навчання. Вінниця, 2022. 80 с.

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ
ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Бабчинська О.І.

д-р екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНО-ВАЖЛИВА
СКЛАДОВА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

Однією з базових світоглядних цінностей в освітньому середовищі є доброчесність, без дотримання якої стають недосяжними ні демократія, ні належна якість вищої освіти, ні конкурентна спроможність закладів вищої освіти, ні багато чого іншого корисного й так необхідного для успішного розвитку України.

Освіта - основа інтелектуального, духовного, фізичного та культурного розвитку особистості. Закон України «Про освіту» регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту та вперше на законодавчому рівні подається тлумачення терміну: «академічна доброчесність». Отже, академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1, с. 42, п. 1].

На сучасному етапі розвитку системи освіти науково-педагогічна спільнота постала перед низкою цивілізаційних викликів, передовсім, пов'язаних із глобалізацією, діджиталізацією та світовою пандемією COVID-19, війною, що спричинили кардинальні зміни у всіх сферах життєдіяльності соціуму.

Наразі зростає кількість рейтингів і методів оцінювання конкурентоспроможності закладів вищої освіти, що змушує вищі постійно дбати про їх престиж у суспільстві, невід'ємною складовою якого є дотримання суб'єктами освітнього процесу академічної доброчесності. На ці виклики ЗВО реагують системно, комплексно та оперативно, адже від ефективності модернізації

системи освіти в цілому, і вищої зокрема, залежить рівень соціально-економічного розвитку країни, формування й збереження суспільних цінностей, забезпечення національної безпеки держави. Провадження наукової та освітньої діяльності на основі принципів людиноцентризму, публічності, академічної доброчесності значно підвищує рівень конкурентоспроможності ЗВО в сфері надання освітніх послуг.

Однією з ключових складових внутрішньої системи забезпечення якості в ЗВО є система забезпечення академічної доброчесності, розбудова якої ефективно здійснюється згідно із законодавчими документами з урахуванням вимог Міністерства освіти України та рекомендацій Національного агентства забезпечення якості освіти.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками передбачає:

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про методики й результати досліджень, джерела використаної інформації та власну науково-педагогічну діяльність;

контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;

об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат;

самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; необ'єктивне оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на науково-педагогічного працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Наведемо перелік принципів академічної доброчесності, яких мають дотримуватися викладачі, аби сприяти чесному навчанню студентів та творенню науки в ЗВО:

1. Утверджувати важливість академічної доброчесності.
2. Плекати любов до навчання.
3. Ставитися до студентів як до самостійної особистості.
4. Створювати атмосферу довіри у взаємодії з вихованцями.
5. Заохочувати відповідальність студентів за академічну доброчесність.
6. Формулювати чіткі очікування для студентів.
7. Розробляти справедливі та релевантні форми оцінювання.
8. Обмежувати можливості для академічної нечесності.
9. Кидати виклик академічній нечесності, коли такі випадки трапляються.
10. Допомогати визначити та підтримувати загальноінститутські стандарти академічної доброчесності.

Таким чином, система забезпечення академічної доброчесності спрямована на:

1. Дотримання моральних і правових норм поведінки всіма учасниками освітнього процесу ЗВО, вимог до професійної (наукової, освітньої, методичної, інноваційної, творчої) діяльності науково-педагогічних і педагогічних працівників, реалізацію їхньої місії з обміну знаннями та їх примноження в суспільстві, яке навчається, державної політики у сфері вищої і професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Реалізацію освітньої і науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти в академічному середовищі при здійсненні наукової, освітньої, інноваційної і

творчої діяльності для забезпечення високого рівня довіри до результатів освітнього процесу, наукових і творчих досягнень.

3. Інструменталізацію академічної доброчесності як позитивної, необхідної академічному середовищу цінності, переведення її в набір повсякденних професійних дій і сталих освітніх практик.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] : [від 05.09.2017] // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. Електрон. данні. Київ, 1994– 2017.

2. Етичний кодекс ученого України. URL: <https://www.znu.edu.ua/etychnyjkodex-uchenogo-Ukrainy.pdf>.

3. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Режим доступу: https://naqa.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/07/Кодекс-академічної_доброчесності.pdf.

4. Лист МОН України від 23.10.2018 № 1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18>.

Бондар В.О.

асистент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ - КЛЮЧ ДО УСПІХУ В АКАДЕМІЧНІЙ СФЕРІ

У ситуації активної глобалізації освіти, зростання мобільності та широкого застосування дистанційного навчання та інформаційно-комунікаційних технологій, конкуренція на світовому ринку освітніх послуг значно посилилась. Ці тенденції не обійшли й Україну, яка відчуває ці сучасні виклики особливо гостро через складні умови воєнного стану. Ці умови спричиняють вимушену міграцію населення, демографічний спад, збільшення психологічного навантаження на учасників освітнього процесу і підвищення актуальності питань безпеки.

Питання академічної недоброчесності стали особливо загостреними в епоху розвитку Інтернету, який значно спростив доступ до інформаційних ресурсів. Сьогодні, у контексті розширення відкритих інновацій та відкритих даних в інформаційному суспільстві, яке є ключовим компонентом суспільства знань,

принципи та ефективні практики академічної доброчесності набувають фундаментального значення і визначають успіх і репутацію академічних установ на ринку освітніх послуг.

Варто відзначити, що вища освіта відіграє важливу роль у демократичному суспільстві, яке вимагає надання студентам високоякісної освіти, розвитку моральних і активних громадян, підтримки найвищих стандартів доброчесності. Наразі в Україні напрацьовано великий масив нормативних документів, які стосуються питань академічної доброчесності.

Визначення академічної доброчесності наведено у ст. 42 Законі України «Про освіту». В тій же статті перелічені і види порушення академічної доброчесності: академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [1].

Згідно з законом «Про вищу освіту», у 2019 році було створено спеціальний орган управління, який має відповідальність за здійснення державної політики у сфері якості вищої освіти. Цей орган відомий як Національне агентство забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), який відповідає за координацію та нагляд за якістю вищої освіти в країні. «Одним з пріоритетних напрямків у діяльності НАЗЯВО стало сприяння академічній доброчесності як у безпосередній діяльності (зокрема, діяльність Комітету з питань етики), так і шляхом формування принципів та практик дотримання академічної доброчесності на рівні закладів вищої освіти, в тому числі здобувачами освіти, у процесі акредитації освітніх програм» [2].

Важливе значення у підтриманні культури академічної доброчесності в закладах освіти мала й Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26 серпня 2021 р. № 897 [3] та «Про

затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року №44.

У сучасних умовах активного використання онлайн навчання, прогресу ІКТ та впровадження штучного інтелекту, а також розвитку STEM-освіти, багато дослідників звертають увагу на необхідність перегляду уявлень про академічну доброчесність. Це передбачає зсув у сприйнятті з негативної позиції «що не можна робити» до позитивної позиції «що слід робити» в умовах змінених освітніх умов, які вимагають формування соціально-технічної відповідальності.

З мірою того, як показники використання онлайн-курсів зростають, викладачі стикаються з викликом розробки ефективних методів оцінювання навчання студентів в онлайн-середовищі, зберігаючи високий рівень академічної доброчесності. Виникає багато нових шахрайських методів, деякі з яких унікальні для онлайн-курсів, а деякі застосовуються і під час традиційного навчання, такі як завантаження робіт з Інтернету та представлення їх як власної праці, незаконне використання матеріалів під час онлайн-іспитів, спілкування з іншими студентами через Інтернет для отримання відповідей або надання іншим особам завдання або тестування замість самого студента.

Таким чином, інституційні політики академічної доброчесності повинні передбачати санкції за невиконання вимог, оскільки це найефективніший спосіб забезпечити відповідну поведінку учасників освітньо-наукового процесу.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

2. Назаров І. Законодавчі ініціативи Національного агентства у сфері формування простору академічної доброчесності. 15 вересня 2021 р. URL: https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/c9c8c2d09e05e7d36652614_03a811560.pdf.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку скасування рішення про при- судження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26 серпня 2021 р. № 897. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897-2021-%D0%BF#Text>.

4. Єгорченко І., Серебряков М. Аналітична записка. Академічна доброчесність аналітичний звіт та рекомендації. (за підтримки USAID в рамках

проекту «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія!»). URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Analitychna-zapyska-akademichna-dobrochesnist.pdf>.

Бондарчук Л.В.

канд. екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця

СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Якість як категорія розглядається вченими в різних наукових галузях. Зокрема, з філософської точки зору вона віддзеркалює внутрішню визначеність предмета, що становить специфіку, котра відрізняє його від усіх інших; з економічної – сукупність властивостей продукції, що зумовлюють ступінь її здатності задовольняти потреби споживачів відповідно до свого призначення, з юридичної – це одна з суттєвих умов багатьох цивільно-правових договорів тощо.

За європейські стандарти в освіті часто видають що завгодно - крім академічної доброчесності. Проте, новації не мають сенсу, поки в освітній системі немає завдання надавати та здобувати освіту - одні учасники освітнього процесу зображують навчання, інші готують пакети документів про наявність навчального процесу незалежно від його реальної наявності - яка, як здається, взагалі не хвилює численних контролерів. Контролери перевіряють документи, але ми не спостерігаємо жодних занепокоєнь щодо навчального процесу в деяких приватних університетах, ані щодо деяких державних, щодо яких в соцмережах розміщують числення свідчення практичної відсутності навчального процесу.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень», – знаходимо у Законі України про «Освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII, стаття 42 «Академічна доброчесність». Іншими словами, під академічною доброчесністю ми розуміємо правила, яких людина повинна дотримуватися під час створення власних проектів, якщо вона користується допоміжною інформацією

(зокрема, не включати до свого проекту чужі роботи без посилання на них). У більшості випадків, це стосується студентів, тому що студенти в університетах готують письмові роботи – реферати, курсові та кваліфікаційні роботи.

Не може не тішити, що сучасні студенти розуміють, що обізнаність щодо академічної доброчесності – це корисно, тож інформація про неї повинна поширюватися швидше. Із відповідей студентів можна робити висновки, що потрібно оперативно вжити заходів, аби виправити ситуацію в системі сучасної освіти, щоб люди були більш впевнені в собі та навіть не задумувались про те, щоб копіювати чийсь роботи чи фальсифікувати певні факти для полегшення власного життя. Кожен повинен показувати власну позицію, вміти аргументовано відстоювати точку зору. Впевненість в собі може допомогти в майбутньому, адже студенти матимуть більше довіри з боку викладачів, тому що будуть впевнені у тому, що вони отримують справедливую оцінку за власні знання та старання.

У суспільній думці академічна доброчесність часто обмежується лише «не спійманням на плагіаті» - нікого не спіймали, значить все прекрасно. Хоча поширені традиції недоброчесності не обмежуються плагіатом - це й фальсифікація у вигляді звітів про реально не проведені лабораторні роботи та практику (місця практики нема, або там замість, наприклад, інженерної практики виконувалась некваліфікована робота - а звіт писати треба), і згадана вище відсутність навчального процесу, і гранична примітивізація процесу навчання (наприклад, вищій математиці неможливо навчити студентів з реальною освітою ледь початкової школи за 20% кількості годин, яка була 20 років тому) - освоєння програмного матеріалу заміняється «натаскуванням» на кілька простеньких задач, суті та цілі яких студенти не розуміють.

Один з необхідних (хоча далеко не достатніх) елементів системи забезпечення якості освіти - це політика щодо академічної доброчесності (яка може бути елементом більш загальної етичної політики). Але переписати чийсь - то не просто плагіат, а ще й фальсифікація процесу думання, обговорення проблем свого університету, досягнення згоди між різними учасниками освітнього процесу. Хороша політика академічної доброчесності може бути розроблена лише в результаті широкого обговорення в університеті, всі учасники мають добре

розуміти всі її положення. Попри те, що її зміст досить стандартний - опис можливих порушень, санкцій та процедур розгляду та апеляції.

Деякі антиантиплагіатні діячі заявляють, що боротись з недоброчесністю непотрібно - бо це нібито призводить до залякування студентів та викладачів, до того, що вони боятимуться щось писати та захищати. Добре продумана політика дотримання стандартів академічної доброчесності має включати правила виявлення та фіксації порушень, правила розгляду, попереджень та санкцій. Всі учасники освітнього процесу мають підписуватись, що вони ознайомлені з відповідним положенням, та знають, що відбудуватиметься у випадку порушення. Ніякого залякування - у випадку недоведеної підозри ніяких санкцій не буде. А студенти та автори наукових статей мають дотримуватись правил цитування, та чітко знати ознаки порушень та свої права.

Важливий елемент системи забезпечення якості освіти - це контроль корупційних ризиків та виключення конфлікту інтересів (бо зараз ми маємо ситуацію, коли вся система атестації наукових кадрів стала заручницею особистих інтересів деяких керівників). Ніяка академічна доброчесність неможлива без руйнування неофеодальних патрон-клієнтських стосунків в освіті, скасування презумпції безумовної правоти керівників та припинення масової відмови рядовими учасниками освітнього процесу від самостійного прийняття рішень.

Необхідне безумовне застосування санкцій за порушення академічної доброчесності до керівників освіти та науки - більш суворих ніж для студентів чи викладачів, з обов'язковим відстороненням від посад у випадку наявності обґрунтованих звинувачень.

Академічна доброчесність є одним із головних елементів забезпечення якості освіти у вищій школі, підґрунтям для ефективної співпраці здобувачів вищої освіти та викладачів на основі єдиної системи моральних цінностей, що сприяє забезпеченню й посиленню якості підготовки конкурентноспроможних фахівців та комунікативного діалогу, довірі між стейкхолдерами, побудованій на чесності та відповідальності, що і стане предметом дослідження подальших наукових розвідок.

Поняття «академічна доброчесність» є всеосяжним. Воно стосується не лише

загальної корпоративної культури закладу вищої освіти, а й внутрішньої культури особистості. Тобто кожна особистість повинна чесно визнавати свої помилки, відповідально ставитись до викладання (навчання) та дослідження, використовувати лише перевірені дані, уникати плагіату, належно цитувати роботи інших. Для цього необхідно не тільки покладатись на сумлінність викладачів (студентів), а й застосовувати набір правил та положень, етичних принципів, за якими має жити академічна спільнота, – кодекс честі (академічна система честі), за яким визначається припустима та неприпустима поведінка в академічному середовищі.

Питання академічної порядності в університеті особливо актуальні з таких причин:

- по-перше, є переконливі свідчення того, що останніми роками кількість проявів академічної недобросовісності значно збільшилась, при цьому списування і плагіат уже в середніх школах набуло масового характеру. Отже, університетам доводиться все частіше мати справу з проблемами, що стосуються академічної порядності;

- по-друге, спостерігаємо «кризу порядності» в суспільстві в цілому, що породжує і «кризу академічної порядності» в університеті зокрема. Якщо ми хочемо створити суспільство, яке буде визнано в Європі, наші молоді спеціалісти повинні не лише отримувати професійні знання, але й дотримуватися законів і загальноприйнятих моральних та етичних правил і норм.

Академічна етика означає академічну чесність і передбачає, що студенти і викладачі неухильно повинні дотримуватися кодексу честі, довіри, пошани і нести відповідальність за свої дії, наприклад за виконання завдань, написання і публікацію робіт, оцінювання знань і обмін ними в процесі навчання, викладання і за проведення наукових досліджень. Розвиток академічної етики – це один з основних засобів, за допомогою якого університети можуть робити реальний внесок до створення цивілізованого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Упорядники матеріалів: В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. 41

с. URL : https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf.

2. Закон України «Про Освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.

3. Як підтримати академічну доброчесність в університеті? : Рекомендації МОН та експертів SAIUP / Проект сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP.



Електронне видання

Інтерактивний освітній простір ЗВО

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОГО ВЕБІНАРУ**

11 травня 2023 року



Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 4,30

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
21050, Україна, м. Вінниця, вул. Соборна, 87
E-mail: zv@vtei.edu.ua, тел. (0432)55-04-06